

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRTO LETO
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, CE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROCBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROCNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Šusteršič-Jakličev poraz v Ribnici.

Slovenska Ljudska Stranka — obsojena!

Katoliško politično društvo v Ljubljani je sklicalo v ponedeljek, 25. t. m., ob 3. uri popoldne v Ribnici volilni shod.

V boljšo ilustracijo tukaj navedenih, popolnoma resničnih dejstev navajamo dotično vabilo doslovno:

„Vabilo na volilni shod. Katoliško politično društvo v Ljubljani priredi dne 25. marca t. l. ob treh popoldne v Ribnici v dvorani hranilnice in posojilnice volilni shod, h kateremu se vabijo vsi somišljeniki Slovenske Ljudske Stranke, ki imajo volilno pravico za državni zbor. Na shodu se bode predstavil kandidat S. L. S. g. Franc Jaklič, podpisani predsednik pa bode poročal o političnem položaju in pa o novem krošnjarskem zakonu. — V Ljubljani, sredi marca 1907. — Dr. Ivan Šusteršič, t. č. predsednik.“

Dr. Šusteršič s svojim adjutantom Štefétom, kandidatom S. L. S., nesrečnim učiteljem Jakličem, kateri pač ni slutil, kaka sodba ga danes čaka ter še z nekim drugim atašejem, se je pripeljal v Ribnico že z dopoldanskim vlakom. Ko so se peljali mimo cerkve, pred katero je stala množica kmetov čakajoč dopoldanske božje službe, so se vsi na vozu sedeči pred cerkvenimi vrati ponižno odkrili; a od kmetov, stoječih kot v špalirju od lipe do konca cerkve, ni nobeden pozdravil vsegamogočnega klerikalnega voditelja, kateremu so še pred leti roko poljubovali — komaj 30 korakov naprej pred Rusovo hišo!

Shod se je vršil ob določenih uri v veliki dvorani klerikalne hranilnice, v kateri je prostora za nad 400 ljudi in ki je bila nabito polna. Udeležili so se shoda kmetje iz cele ribniške doline.

Dr. Šusteršič pozdravi navzoče, poudarja z veseljem ogromno udeležbo, ter z mogočnim zmago oznanjujočim glasom opozori, da so vabljeni le somišljeniki S. L. S.; kdor se takim ne prišteva, naj raje zapusti dvorano. Na te besede je takoj odšel iz zborovalne dvorane ribniški župan dr. Schifferer, rekoč da ni somišljenik S. L. S. in nima tedaj na tem shodu, po takem izzivu, ničesar več iskati!

Navzoči zborovalci so zahtevali volitev predsednika, kar pa dr. Šusteršič ni dopustil čes, on sam je predsednik shoda in ostane. Hotel je dati takoj besedo kandidatu S. L. S. Jakliču. A naletel je na mogočen odpor, kateri mu je kar sapo zaprl. Navzoči kmetje po govornikih Andreju Hönigmanu iz Lipovca in Francetu in Karlu Ilcu iz Goričevasi — so odločno zahtevali, da se naj da prva beseda kovaču in posestniku Francetu Lovšinu, p. d. Petrovemu iz Goričevasi. Ad praeparandum je začel dr. Šusteršič govoriti naglašujoč svojo naklonjenost napram ljudstvu posebno napram krošnjarjem, koliko potov da je že on za iste storil na Dunaju in drugod. A že tukaj je naletel na odpor. Slišal se je klic: „Saj nismo v ribniški dolini sami krošnjarji, a ne ti ne drugi nismo bili dozdej deležni tvojih dobrot, nasprotno se ravno krošnjarjem vedno slabše godi!“ Ribniški kaplan Škubic je hotel duhove pomiriti ter je izjavil, da se naj ukrepom S. L. S. vsi pokorijo, ker to zahteva disciplina.

Začel je zopet govoriti dr. Šusteršič ter udeležnike zaklinjal, da naj ne delajo volilci S. L. Stranki sramote, katera je soglasno postavila za ribniški-velikolaški-žužemberški okraj Jakliča kandidatom.

Nastal je pri tej Šusteršičevi izjavi grozen hrušč, da Jakliča pod nobenim pogojem ne marajo poslancem, da on ni njihov kandidat, da se ni S. L. S. prav nič na nje ozirala i. t. d. Med največjim upitjem in razgrajanjem so vsi zahtevali, da naj govori kmet Lovšin iz Goričevasi, kateri zahtevi se je dr. Šusteršič moral morebiti prvič v svojem političnem življenju — udati! Postajal je vedno bledejši. Kovač Lovšin, z živio-klici burno pozdravljen, je na kratko pozval navzoče zborovalce, da naj tisti, ki niso

zadovoljni z od S. L. S. postavljenim kandidatom Jakličem, ki temveč hočejo drugega, katerega on predlaga v osebi kaplana Škubice, — roke vzdignejo, na kateri poziv so kot en mož — vzdignili vsi roke. Na Lovšinov poziv, da naj dotični, ki so za Jakliča, roke vzdignejo ni nobeden — in prav nobeden glasoval za njega!!

Prepničani smo, da ne bode dr. Šusteršič tega nikdar pozabil! Nezaupnico od svojih lastnih pristašev, od kmetov, kateri so se mu do zdaj slepo pokorili, ob tako važni priliki, to je tudi za od različnih rivier okrepcane živce klerikalnega voditelja preveč!

A priprosti kovač Lovšin ni imel usmiljenja z njim! Z odprtim čelom in donečim glasom je očital dr. Šusteršiču, da ni S. L. S. nobenega od volilcev vprašala, kedo boji kandidat, ter je preko njih postavila skrajno neprijetnega Jakliča in to sedaj, ko je ravnokar razglašena splošna in enaka volilna pravica.

To je samovoljno, graje vredno postopanje predsedstva S. L. S., a ribniški kmetje niso dobrepoljski kimovci. Pisal je govornik več pisem dr. Kreku v imenu volilcev ribniške doline, v katerih je bilo odločno povedano, da isti ne marajo Jakliča, a dr. Krek je vse to gotovo imel le za predpustno šalo. Zdaj S. L. S. žanje, kar je sejala — namreč razpor!

In — dr. Šusteršič — čujte in strmite se je ponižno in ves bled izgovarjal napram preprostemu kmetu, da on o tem ni nič vedel, čes, da je bolehen bival „na morju“ (?). Začel je hvalisati Jakliča, katerega dobro pozna, ter mu mora dati vso hvalo; imenoval ga je steber S. L. S., kazal na dogodke v deželni zboru, ko je v boju s Heinom bil Jaklič njegova desna opora in pomoč.

Podrezal je pa s tem dr. Šusteršič nehote v sršenovo gnezdo. Vsestranski hrušč: „Jaklič ne bode nikdar več naš deželni poslanec, mi ne maramo njega in tudi ne njegove hvale!“

Ves bled je začel dr. Šusteršič prositi, da ga naj za božjo voljo ubogajo, saj on vse stori v korist ljudstva, — a je bil zopet prekinjen z besedami: „Saj je to tudi tvoja dolžnost, za to smo te tudi volili, a ne pozna se nobenemu od nas, da si že kaj storil za nas.“

Še enkrat je dr. Šusteršiču vskipela kri in zahreščal je z mogočnim stentorskim glasom: „Kdo je to rekel“. Neustrašen se oglasi kmet Lesar: „Jaz, ali misliš, da se te kaj bojim?“

Dr. Šusteršiču je vedno bolj lezlo srce v hlače in začel je milo jadikovati: „Križajte me, ubijte me, tukaj sem!“ Še enkrat je skušal svoje, do sedaj vedno tako poslušne volilce pripraviti na pravo pot ter obljubljal, da bode pri prihodnjih deželnih volitvah prišel on sam ribniške volilce vprašati, katerega hočejo imeti za poslance, samo sedaj se naj udajo in glasujejo za Jakliča. Samo zdaj še, da se ne bodo nasprotniki naši rogali nedisciplini — a zopet ga je prekinilo vsestransko vpitje: „Jakliča nikoli in nikoli ne, mi smo volilci, dosti imamo te samohvale, zato smo vas volili, da delate, ne maramo več slišati ne dr. Šusteršičevega in ne Jakličevega hvalisanja.“

Gotovo nehote je dal kaplan Škubic zadnjo kľofuto S. L. S. ter hotel dr. Šusteršiča do cela prepričati, da so le somišljeniki S. L. S. navzoči. Pozval je namreč Škubic navzoče: „Če je kateri liberalec vmes naj roko vzdigne“ — na kar je res eden roko vzdignil ter smeje dvorano zapustil. Na njegov zopetni poziv, če je morebiti še kateri „od mladih“ vmes, je zopet eden roko vzdignil, stisnil kapo ter smeje odkorakal iz dvorane. Zdaj se še Škubic zahvali za zaupanje in izjavi, da ne prevzame kandidature, ker je treba varovati disciplino.

Dr. Šusteršič — ves potr in bled, zaprosi še enkrat prav milo, naj se udajo in naj ne delajo veselja nasprotnikom — a zavrnil ga je zopet klic: „To nam nič mar, Jakliča ne, pa ne!“

Dični kandidat Jaklič je mej tem cel čas bil skrit za kulisami ter se niti prikazati ni upal.

Nazadnje je še dr. Šusteršič zaklical polagoma odhajajočim zborovalcem. „Boste videli, da boste propadli“ — a ponosno so mu odgovorili kmetje soglasno: „Ako propademo, naj propademo, saj bomo propadli skupno!“

Kako veselo je vladalo po celi Ribnici raditega odločnega odpora, tega ni mogoče popisati! Zvečer so kmetje sami govorili, da so radovedni, kako bosta o tem shodu poročala „Slovenec“ in „Domoljub“ in da bosta v zadregi, poročati resnico. No, mi smo prepričani, da ne bosta v zadregi, jima bodo že pomagali izvestni gospodje. Naša dolžnost pa bodi, da pride ta popolnoma nepristranski sestavljen dopis vsem zborovalcem in drugim Jakličevim volilcem v roke.

Značilno je pa, da je vsegamogočnega in ošabnega dra. Šusteršiča ravno v Ribnici, v njegovem rojstnem kraju popolnoma zapustil oni sv. Duh, kateri ga je, kakor znano po njegovi lastni izjavi, bil razsvetlil.

Pred deželnozbornimi volitvami prvi udarec, zdaj pa popolnoma osamljen med lastnimi pristaši, na katere je računal z gotovostjo.

Sic transit...

Tujci na slovenskih tleh.

Ako pomislimo, da se naseljujejo tujci med nami samo vsled tega, ker si obetajo od tega bogat dobiček, nam je takoj umljivo, kdo je naš največji nasprotnik na zemlji. In v resnici imajo danes vsa največja, najlepša in najplodnosnejša podjetja na slovenski zemlji tujci v svojih rokah. Naš gospodarski trg so si osvojili Nemci in Italijani. Odtod je prišlo, da si Slovenci že kar ne moremo misliti kot podjetnika družega, razen — tujca.

Res je, da Slovenci dolgo nismo imeli niti sposobnih oseb niti potrebnih denarnih sredstev, da bi si ustanovili svoja gospodarska podjetja. Naši rudokopni zakladi, naša vodna sila, naši ugodni kraji, naša cenena delavna moč je služila samo tujcu, da je obogatel med nami. Ali danes lahko rečemo, da imamo ne samo svoj kapital, ampak tudi osebe, ki so zmožne osnovati in voditi večja podjetja. Samo da so te moči raztresene po celem svetu — zopet služi slovenska vrlina tujemu kapitalu. Na Dunaju, Berlinu, Njujorku itd. imamo polno rojakov, ki so se zkazali sijajno v največjih podjetjih. Zato bi svetovali, naj se osnuje pri Slovenski Gospodarski Stranki ne samo poseben odbor, ki bi popisal ves slovenski kapital, ki bi natančno zapisaval vse gibanje tujcev na naši zemlji, ampak, ki bi vodil tudi statistiko vseh naših rojakov, ki stoje v tujih podjetjih na odgovornejših mestih. Kajti predvsem je treba dati priliko le-tim, da vporabijo svoje znanje na slovenski zemlji. Razkrojljene po svetu je treba privabiti v domovino nazaj. Njih izkušnje in znanje je prav tako važen del slovenskega kapitala.

Pravi paraziti na slovenski zemlji so Nemci in Italijani. Zlasti vpoštev prihajajo prvi, kajti razpredli so se med nami kakor mreža. Vsakdo si je izbral svoj kot, kjer nas izkorišča. Tako dobimo v Domžalah tovarne, ki plačujejo slovenske delavce po 10—15 vinarjev od ure in se morajo živeti ti delavci ob svojem a ravno iste tovarne imajo na Dunaju velike zaloge, kjer prodajajo svoje izdelke v primeru za nje izdanega denarja za naravnost ogromne svote — bi ne bilo mogoče, da bi se ustanovilo tako podjetje, ki bi bilo v slovenskih rokah, recimo na zadružni podlagi?

Zopet imamo v Ljubljani nemška prodajalnika, knjigarska in tiskarska podjetja, kjer plačujejo šefi slovenske moči z večletno prakso po 25—30 vinarjev od ure in se morajo le-te moči živeti ob svojem — a nemške moči, naročene bogvekod iz Prusije plačujejo 2—5 krat tako dobro, čeprav se morajo ti Nemci učiti poslovanja čisto šele pri Slovencih. Imamo prav konkretne slučaje pred seboj, kjer se izkorišča Slovenec neizmerno, a protežira se tujca, ker je ta iste narodnosti kakor njegov gospodar. Spominjamo se na slučaje, ki so nam znani o rumunskih židih: za

ravnoisto delo dobi žid po 25—75 odstotkov več plače nego Rumun-domačin.*)

Seveda smo krivi v mnogem zopet mi Slovenci sami, da se more kaj takega prigoditi med nami: sprejemamo nemške listine od trgovcev; v prodajalnah si dajo postreči zlasti takozvane narodne dame po nemški; slovenski trgovec, pa znaj še tako malo nemščine, se muči na vse pretege z nemškim agentom itd.

V tem oziru moramo posnemati prav odločno Čehe. Poglejmo inserate v dunajskih listih: vedno se iščejo češki korespondenti, ker češki trgovec, kmet, obrtnik, delavec, uradnik itd. vrne vsako listino, ki ni v njegovem materinskem jeziku. Na Nižjeavstrijskem je neka tovarna za izdelovanje tiskarskih barv. V ceniku, ki ga je poslala češkim tiskarnam se je nahajalo nekaj tiskovnih pomot: in glej, skoro vsi ceniki so romali nazaj, če pa jih je prinesel agent osobno, so ga povsod ošteli. In kaj je storilo to podjetje? Najelo je nekega češkega visokošolca, ki oskrbuje vse njene češke listine. Samozavest čeških tiskarjev ni izvrševala samo pravilno pisanih cenovnikov, ampak je priskrbelo tudi revnemu akademiku kruha.

Pri nas Slovencih ne vrne nihče niti najbolj spakodranih cenikov in pisem, ki jih dobimo od tujih podjetnikov, na in izven naše zemlje. Pri tem bi še enkrat spominjali na značilni članek, ki je izšel nedavno v „Novi dobi“: Naš jezik — naša moč.

Tujstvo podpiramo tudi po drugih straneh. V obmejnih slovenskih krajih, kakor v mestu Maribor, Celje, Celovec, Beljak itd., dobimo tu več tam manj slovenskih podjetij večjega obsega, a ta podjetja, dasi se nekatera tako bobneče imenujejo narodna, ne opravljajo drugega nego svoje kapitalistične naloge.

Cirilova tiskarna v Mariboru ne kliče slovenskih tiskarjev, ki naj bi tvorili moštvo slovenske omeje trdnjave — kakor se je godilo v Gorici, kjer so klicali slovenske trgovske pomočnike, obrtne itd., ki bi bili ali pevci ali telovadci — ampak nastavlja Nemce v svojih podjetjih; v Mohorjevi tiskarni v Celovcu dobiš v kakem oddelku osobje, ki ne zna ničesar slovenskega.

Torej ne samo, da se ustanavljajo med nami tuja podjetja; še v tistih redkih, ki so slovenska, nastavljamo mi sami tujce in to celo v tako izpostavljenih mestih, kakor je naša meja!

Tam kjer smo preslabi, da bi si postavili podjetje z lastno močjo, bodisi da nam manjka podjetnih mož, bodisi ker nimamo v tej stroki izvežbanih domačinov, pokličimo pač tujce, a izključno le Slovane, v prvi vrsti Čehe. Čehiziranja slovenskih pokrajin se nam ni bati, otroci Čehov postanejo že Slovenci — germanizacija pa je naša narodna smrt. Posnemajmo v tem oziru Madžare: zapodili so vse Nemce iz svoje dežele z bojkotom, ostali Nemci so se pod tem pritiskom pomadžarili (prosili so celo za premembo svojih priimkov, prejšnji König se piše zdaj Kiraly; ta primera iz Oršove). Madžarski voditelji pa kličejo še danes angleške in francoske podjetnike v deželo, bogato jih podpirajo s subvencijami, ker vedo, da se od teh tujcev nimajo v narodnem oziru ničesar bati, ker že drugi rod postane navadno pristen Madžar. Ne tako Nemeec: on ima zadaj mogočno zaslombo, vzpodbuja ga k vztrajanju mogočna politična organizacija izražena v znanem Drang nach Osten, in kjer ni drugače jih podpre celo materielno i nemška vlada iz rajha, kakor ve o tkih primerih tudi naša c. kr. vlada, da so se zgodili v Trstu.

Tujec in slovenski narod si stojita v istem gospodarskem nasprotju, kakor kapitalist in proletarec. Učimo se iz proletarske organizacije, kako velikih bojev ni napovedala svojim izkoriščevalcem in jih dejanski izvojevala. Tak velik boj proti tujcem na Slovenski zemlji bo treba pričeti tudi nam. Brez boja ni zmage: brez zmage nam ni življenja. Ali — Ali.

*) Slučaji iz tovarne za izdelovanje vrvarskih izdelkov v Galaču, katere lastnik Z. je neki ograki žid.

Meščanska šola v Ribnici.

Občinski zastop v Ribnici je sklenil soglasno v eni svojih zadnjih sej, da prične potrebno akcijo za ustanovitev meščanske šole v Ribnici. — Namen takih šol je, dati mladeničem, ki so namenjeni za dom, za trgovino in obrt ono strokovno izomiko, ki presega učni smoter splošnih ljudskih šol. Sprejemala bi učence, ki stremijo za višjo izobrazbo, vendar ne mislijo, ali ne morejo obiskovati srednjih šol.

Po drž. zakonu z dne 14. maja 1869 bi se moralo ustanoviti redno za vsak sodni okraj po eno meščansko šolo. Da se to dosedaj ni zgodilo in da imamo na Kranjskem do danes samo dve meščanski šoli: v Krškem in v Postojni, dočim jih imajo na Češkem že blizu 300, izvira iz tega, ker nalaga kr. dež. zakon od 29. aprila 1873 vsa bremena takih šol dotičnim šolskim okrajem.

Ob sebi umevno je, da s tem pogojem tudi v Ribnici ne nameravamo ustanoviti meščanske šole. Pogoj za to bi bil, da prevzame dežela plačevanje učiteljstva, kar je dež. zbor sklenil dne 13. avgusta 1906 za Postojno.

Ako pogledamo v sosedno Kočevje, kjer imajo višjo gimnazijo in srednjo obrtno šolo, koji šoli vzdržuje država,

vidimo, da je ribniški okraj v primeri s Kočevjem prav slabo preskrbljen s šolstvom.

Kdor hoče obiskovati meščansko šolo, mora iti na nemško meščansko šolo v Krško, ali pa na slovensko v Postojno.

Korist meščanskih šol se kaže najbolje na Češkem. Učenci, ki so dovršili kako mešč. šolo, lahko takoj prestopijo v učiteljsko pripravnico, trgovske in obrtne šole, poljedelske in gozdarske šole, dalje v šole za umetno mi-zarstvo, zidarstvo, za različne mehanične stroke itd.

Če bi ustanovili res potrebno meščansko šolo v Ribnici, bi ne imeli koristi od nje le trg in bližnje vasi, marveč tudi občine, ki niso preoddaljene od Ribnice, v prvi vrsti Dolenjavas in potem občine ob železnici, ker bi dobili učenci znižane vožne cene po železnici. Važna bi bila meščanska šola v našem okraju zlasti za izboljšanje domače industrije: lončarstva in rešetarstva, koje oboje nazaduje vsled primitivnega izdelovanja in velike konkurence.

Stvarnih letnih potrebščin za meščanske šole danes še ne moremo prav natančno določiti, vendar bi ne bile prav izdatne. V Postojni so bile preračunjene na 1200 K.

Ako se pomisli, da boče prispevala največ domača občina, bi bili letni prispevki vnanjih občin prav neznatni. Na podporo računamo tudi od denarnih zavodov.

Dobro vedoč, koliko zanimanja kažejo za razvoj šolstva naši nemški sosedje, trdno upamo, da bodo tudi slovenske občine podpirale ustanovitev meščanske šole v našem okraju, ki bi bila slednjič v korist vsemu slovenstvu.

Kake krivice se godijo Slovencem v kočevskem sodnem okraju.

(Dalje.)

Tudi v političnem oziru se Slovencem v Dragi in Travi ne godi najboljšje. — Na jesen lanskega leta so se vršile v Travi tik hrvaške meje volitve v občinski zastop. Združenim zavednim slovenskim glasovom se je posrečilo, da so dobili Slovenci občinsko upravo v roke. Naravno obsebi umevno je, da je nastal krik in vik v nemškem taboru. Prebrskali so vse in slednjič našli menda par malenkostnih formalnih napak, kar pa je seveda zadostovalo, da je vlada nemški manjšini ugodila in volitev razveljavila. Omeniti moramo, da je vodil dotično volitev sam prejšnji glavar Gstettenhofer, za kar je bil seveda mastno plačan. In zdaj se pa dela na vse preteze, da se razpišejo volitve v kratkem, ko ne bo slovenskih volilcev še doma, ki si zdaj med zimo služijo težki svoj kruh v hrvaških in rumunskih šumah. In na ta način si upa pripomoči nemški misli v slovenski Travi zopet do zmage. Enako se je godilo lansko leto pri občinskih volitvah v Dragi. Ubogo slovensko ljudstvo!!

Največje zasluge za razširjanje nemštva v Dragi in Travi imajo brezdvomno knezovi logarji. Gospoda! Zapomnite si tole: L. 1848. je minilo. Kmetu ni več potreba nositi desetine v grad. Da pa so ljudje še dandanes semtertja odvisni od graščin, zlasti v krajih, kjer imajo graščine velike gozdove, je čisto naravno. Pravično bi bilo in odgovarjalo bi duhu današnjega prosvetljenega časa, če bi se grajsko oskrbnitvo dobro razumevalo z ljudstvom. Ljudje, ki so imeli toliko sreče, da so se kulturno povzpeli na višje stališče, naj bi delali v humanitarnem smislu za povzdigo ljudstva, s katerim občujejo, ne smejo pa delati tako kakor delajo knezovi logarji v Podpreski pri Dragi.

Samo par slučajev!

Pred petimi leti je meril uradnik iz šneperške graščine novo cesto iz Lazeca pri Dragi čez Novi Kot v Prezid. Vsi kmetje so bili veseli te novo projektirane komunikacije, ki bi bila v splošni blagor cele občine. Z veseljem so bili kmetje pripravljene pomagati bodisi z dlanjo ali z živino in odstopili so tudi svet, po katerem naj bi se izpeljala nova cesta, le prejšnji graščinski logar Eiselt ni dovolil, da bi šla ta cesta čez knezovi gozd, in sicer iz tega enostevnega vzroka, ker bi služila v prvi vrsti slovenskemu prebivalstvu. Stroški so bili preračunjeni na 15.000 K. Nemški kulturonosec je preprečil, da se ni napravila cesta, ki bi tamošnje prebivalstvo v kulturnem in gospodarskem oziru visoko dvignila.

Logar Eiselt je dobil sebi popolnoma vrednega naslednika v osebi logarja Künzla. Ta mož hoče dvigniti nemški prapor v Dragi in Travi sila visoko. V dosego tega namena so mu dobra različna sredstva. Kmete terorizira. Kdor ga ne vboga, mu preti, da ne dobi nobenega zasluzka od graščine, bodisi kak težak v gozdu ali pa kot voznik hľadov in drugega lesa. Vmešava pa se tudi na debelo v zadeve Podpreščanov in Dražanov. — Naslednje dobro osvetljuje njegovo visoko nemško kulturo:

L. 1903. so zgradili v občini Podpreska pri Dragi vodovod, ki — mimogrede omenjamo — občini izbornu služu, saj se napaja do 100 parov vprežne živine vsak dan. V pokritje stroškov za ta vodovod so se združili interesirani posestniki in pooblastili nekega posestnika Miheliča, naj vzame pri posojilnici v Loškem potoku posojilo okrog 3000 K. V sejnem zapisniku so se vsi podpisali kot solidarni plačniki vzeteja posojila. In kaj se zgodi?

Ko je bila volitev v Dragi, pride logar Künzl k Miheliču in ga vpraša, kako bo volil v občinski zastop. Mi-

helič, zaveden narodnjak, mu odvrne, da bo volil slovenske zvest svoji narodnosti. To je bil seveda hud tobak za nemškega logarja Pa maščevanje je imel že pripravljeno. Zagrozi Miheliču in res je dosegel pri nemško mislečih posestnikih, da nočejo zlepa plačati stroškov za vodovod, četudi so se v navedenem sejnem zapisniku vsi za to izrekli. Treba se bo tožariti, nastali bodo veliki stoški, prehoditi bo treba dolga in težavna pota in kreg in sovraštvo se bo žaneslo v doslej mirno občino. Čegava z a s l u g a bo to?!

Gospod knez Auersperg kandidira sedaj v naših krajih. Mi apeliramo nanj, naj bo pravičen tudi nam ubogim Slovencem v Dragi in Travi, postavi naj se na višje humanitarno stališče, na stališče, da mi Slovenci nismo manj vredni nego naši nemški sosedje.

Obenem pošiljamo žalostni svoj klic v celo Slovenijo in prosimo vas brate, da nam pomagata, da ne vtonemo v nemškem morju, da ne bodo naši potomci Nemci. Če pade Draga in Trava, pade z njima tudi kos slovenske zemlje. To zemljo pa moramo tudi čuvati in varovati. Obrčamo se zlasti na vas, slovenski poslanci, brez razlike političnega naziranja, pomagajte nam v pravičnem in hudem našem boju, zavzemite se z vso odločnostjo za nas, da se bodo upoštevale upravičene naše želje.

Delovanje ptujskega „Štajerca“.

(Ponemčevanje štajerskih Slovencev s slovenskim listom.)

Pred osmimi leti so ustanovili ptujski nemški im renegatski krogi v slovenskem jeziku pisan list „Štajerc“, katerega namen je, privabiti slovenskega štajerskega in koroškega kmeta v nemški tabor. Da so mogli izvesti to svojo namero na ta način, se imamo zahvaliti predvsem tistim slovenskim političnim voditeljem v omenjenih deželah — posvetnim in duhovniškim prvakom — ki so siloma zatrli vsako ustanovitev nove, svobodoljubne in napredne stranke zaradi ljubega miru in sloge, češ da stopamo dinjeni proti narodnemu nasprotniku. Slednje se ni zgodilo, kajti Slovenci smo na Štajerskem in Koroškem v zadnjih letih silno nazadovali. Občinski zastop za občinskim zastopom je padel v nemške roke, celo taki kakor Brežice, Celje, itd.

Dejstvo, da smo imeli obmejni Slovenci samo eno stranko, po nazorih nazadnjaško, po delovanju brezplodno, so izrabili kaj spretno Nemci. Vedeli so, kako se kmet na tihem pesti in jezi nad svojimi voditelji, ki so ga izkoriščali samo v svoj osebni hasek; vedeli so, da ideja napredka prevladuje po celem širnem svetu, zato so nastopili oni pod krinko napredka, pod katero se je prav nerodno in očitno skrivala prava tendenca lista: najprej zatreli v Slovincu narodni čut in samozavest. S tem pa je storjeno že vse. Ker so večši Slovenci ob meji obeli jezikov, se odvrnejo tudi od materinščine, kot jezika nazornih nasprotnikov, kot jezika tistih mož, ki so slovenskega kmeta in delavca samo izkoriščali.

Da delovanje „Štajerca“ dolgo ni bilo tako uspešno, kakor bi se lahko zgodilo; je pripisovati največ dejstvu, da so stali na uredniških mestih samo ljudje najnižjega žurnalistskega znanja. Ako pa so mogli celo ti list take razširiti — kako velika je torej na Štajerskem in Koroškem potreba po napredni in svobodoljubni stranki. In vendar se dobiti celo še danes v teh krajih klerikalni krogi, ki skušajo z vso silo ubiti vsako slovensko napredno misel, dasi je očitno, da tirajo s tem napredno mislečega kmeta in delavca v narodno-nasprotni tabor, t. j. delajo posredno na ponemčevanje Slovencev! Da je mesto politične nestrpnosti malo več politične previdnosti in modrosti, bi morali cele štajerski in koroški klerikalci podpirati napredni pokret s slovenske strani, kot edino enakovredno bojno orožje proti „Štajercu“. Storit bi morali namreč to tedaj, če postavlja interes slovenskega naroda pred interesom klerikalizma. Ako pa jim je za svojo stranko več kot za narod, potem je seveda samo posledica tega naziranja, ako tako strupene pobijajo vsako malo bolj svobodoljubno misel.

„Štajerc“ ima torej jako ugodna tla za razvoj svojega dela: saj mu pomaga vbijati edinega nevarnega tekmeča — slovensko napredno stranko — njegov narodni in politični nasprotnik, slovenski klerikalizem.

Popolnoma nov veter pa je zavel iz Ptuj, ko je prevzel uredništvo „Štajerca“ mladi a jako nadarjeni Karol Linhart.

Karol Linhart je sin nemške rodbine, a v svoji pridnosti se je pričel slovenskemu jeziku tako, da je govoril na vse polno slovenskih shodov, predaval je tudi v ljubljanskem slovenskem „Splošnem ženskem Društvu“ ustanovil je dosedaj edino in prvo slovensko socialno revijo „Naši Zapiski“, In gotovo bi bilo, da bi postal Linhart še v slovenskem javnem življenju prav pomembna oseba, a njegova nebrzdana strast, nepremišljenost, trdoglavost in vsako nepoznanje discipline ga je privedlo na pot, ki mu je bivanje v slovenski družbi skoro onemogočila. Iskal je kruha, našel ga je pri tujcu.

Prišedši k „Štajercu“ je pričel takoj z organizacije, Ustanovil je „Tiskovno društvo“, „Napredno zvezo“ i. t. d. Vse seveda s tendenco, ki ji mora slediti: ponemčevanje

ne mogel. Rajše bi poslušal, nego pel, ali pa bi hotel, da bi peli vsi, vsi, cela cerkev, zidovje, vse na okoli. A tako poje on sam... Zato je šel vselej prej v krčmo, kajti vse drugače je, ako človek stori vse po navadi, ne čuti toliko in to je velika sreča, kajti najhujše je mnogo čutiti, da človek ne ve, ne kaj ne kako. Zavil je torej v krčmo, kakor po navadi. Sedeli so tam pivci, kakor po navadi. In vprašali so ga, kakor po navadi:

„Ej, Bormeja, danes boš zopet pel.“

„Bom zopet.“

„Pa kaj razumeš latinsko? ...“

To je bilo, kar je Bormeja bolelo. Kaj bi dal, ko bi razumel! Nihče bi mu na mogel nič reči, a sedaj se smejejo. „Tudi mi bi tako znali, kakor ti“ mu pravijo. Zdelo se mu je sicer, da že pesem, kakor prihaja iz srca, je na slavo božjo, vse drugo pa si človek misli. A drugi niso mislili tako. Zakaj poje to, kar je zapisano v knjigah, in ne ve, kaj poje. Zato je bil Bormeja sedaj zopet v zadregi, kakor vsako leto v teh velikih dneh. Veselil se jih je vselej, ko so prihajali od daleč in videl je, kako se vsi pripravljajo na nje, toda ko so prišli, je bil žalosten, da bi bil sedel cel teden v krčmi, da bi ne mislil na vse to, kar se godi z njim.

„Ej, nič ne razumeš, Bormeja, toliko kot jaz“, je rekel kmet v kotu, „na pij“.

„So mi gospod vse razložili“, se je izgovarjal Bormeja. Izgovarjal se je tako vsako leto, dasi je vedel, da ni res in je vedel da drugi vedo, da ni res.

Vendar je skoraj sam sebi verjel, da ve, kaj poje. Prišle so tam besede, ki jih je razumel: deus, meus, cithara, organo in takrat se mu je zdelo, da razume vse, a šli so zopet celi psalmi in ni razumel nič. In tako sam sebi ni verjel, da ve, kaj poje, in očital si je, da ne dela prav.

„Eden mora peti“, je rekel drug kmet pri mizi, „kaj bo cerkev na veliki teden brez petja, saj nismo brezverci? ...“

To je bila za Bormeja tolažilna beseda. Eden mora. Ako ne bom jaz, bo drugi in istotako ne bo razumel nič. In morda niti v srcu ne bo imel visoke misli za slavo božjo. Samo zato bi morda pel, ker bi moral, da bi ostal za cerkovnika, da bi dobil bero.

„Seveda“, je pritrdil, eden mora“.

„Ampak ti praviš, da razumeš“, je rekel prvi kmet, „pokaži sem bukve, pa dokaži, da znaš ...“

„Vsega ne znam“, je ugovarjal cerkovnik in pil, da bi se rešil zadrege. „Ne pravim, da razumem“.

„Vidiš, tako je“, se je smejal kmet, vesel na tem, da je njegova beseda zmagala.

„Zato ga plačamo, da poje, on mora“, je rekel kmet, ki je sedel pri drugi mizi, „ko bi ne pel, bi ga ne plačevali.“

„Tako je“ so pritrdili drugi. A Bormeja ni pritrdil. Ni mogel reči, da poje samo zato, ker mora, ker je plačan, tudi sicer bi pel, in rad bi pel, ko bi razumel. Razumel bi rad zato, da bi ne mogli ljudje govoriti neprijetnih reči. Pel pa bi že zato, ker prihaja veliki čas in polni sree tako, da mora na dan in ko bi ne pel v cerkvi, bi šel ven, na polje, v gozd in bi pel tam. Pel bi kakor bi šlo iz srca, brez bukev, brez vsega.

„Ampak to je čudno, da Bog samo po latinsko razume“, je rekel zopet prvi kmet, ki je rad govoril prepirljive besede. Vsi so utihnili, ker niso vedeli, kaj bi rekli. Enim se je zdelo, da je greh, kar govori njih sosed, drugim pa se je zdelo resnica.

„Saj razume tudi po naše, ampak ...“

Cerkovnik Bormeja ni vedel, kaj bi odgovoril. Njemu se je zdelo to tako kakor vselej: glavna stvar je, kaj misliš, potem pa poj in govori, kakor hočeš. Če je lepa misel v srcu pride, sama po sebi lepa pesem na dan, če pa poješ samo za denar, govoriš besede brez misli in nimaš od tega, ti nič in Bog nič. Zdelo se mu je mnogokrat tako, a reči si ni upal nikoli nikomur. Zato ga je bolelo, da so mu očitali vedno isto, da ne zna latinsko, da ne razume, da poje, ker mora, ker je plačan. Rad bi jim bil povedal vse to, a smejali bi se, ne verjeli bi mu. Zato je rajše molčal.

„Prišel bo čas“, si je mislil, in bo še slabše, „da bodo še bolj ne vredni stali pred oltarjem in peli.“ In zabolela ga je v srcu ta misel in pomislil je, kako bi bilo, ko bi on sedel v klopi in bi drug prepeval psalme pred oltarjem. „In mislil bi o njem, kakor zdaj drugi mislijo o meni. In oni bi morda imel iste misli kakor jaz. Hm, kako je vendar to?“ je pomislil. „Kdo vidi v srcu in kdo naj sodi? In kako, da pojem samo jaz in drugi morda žele peti in molče po klopih in mislijo nelepe misli ter obsojajo ...“

„No, nič se ne jezi, Bormeja, na pij, pa poj, kakor hočeš, samo, da je v cerkvi vse v redu“, mu je rekel kmet, ki mu je bilo žal Bormeja. Bormeja je pil, da bi izginile vse te misli, ki so prihajale vsako leto in so tako težile veliki čas. Kajti lep je čas zunaj, vreden pesmi in psalmov, ko bi ne bilo težkih mislij pri tem.

Kazalci na uri so se bili pomaknili na dve.

„Trebalo bi iti ...“ je šepnil sam sebi. In vstal je nerad, s težkim srcem. Rad bi jim bil vse povedal, kako misli, a smejali bi se mu.

„Le pojdi, pridemo poslušat, lep glas imaš še, Bormeja“, mu je rekel kmet.

Bormeja je odšel. Čutil je nekoliko pijače v glavi in si je očital, da ni lepo, toda čutil je, da je lažje pri srcu, da so postale motne one težke misli. „Bodi, kakor hoče, peti moram“ je pomislil. „Poslušaj kdo, ali ne poslušaj, samo da preidejo zopet trije dnevi in potem bo celo leto mir ... In drugo leto zopet, zopet ... Pa morda umrjem do takrat ...“ In zaželel si je naenkrat, da bi umrl, da bi ne bilo takih težkih misli. Jasen pomladanski dan je sijal nad vasjo, da je izvajal pesem iz prsij, kajti sem s polja se je čul škerjanec.

„Šel bi tja na polje in pel bi, pel, veliko slavo, veliko pesem ...“

V zvoniku so zapeli zvonovi. Odšel je v zakristijo, med vrsto otrok, ki so čakali zunaj cerkve s klepetci in ropotci.

„In vsi ti, vsi ti ne bodo razumeli nič, letali bodo po cerkvi in ropotali“, je pomislil. Otroci so ga začudeno gledali, kakor na višjega človeka, ki bo danes pel latinske psalme.

„No in kaj sem več kot oni in tako neumno gledajo njih oči! ...“

Stopil je v hladno cerkev. Neprijeten, zaduhel zrak je počival med zidovi. Temota je ležala nad vsem. Prižgal je sveče in se ozrl po cerkvi. Starke so klečale po klopih, otroci so se zbirali za vratni. Sedel je na stol poleg oltarja in je začel peti. Vedno mu je prihajal na misel veliki čas, ki je zunaj, kako se blesti polje pod solncem, kako žare komaj ozelenele trate, kako hrepeni življenje od zemlje do solnea. Zdelo se mu je, da je tam doma ta pesem. Temno so odmevali glasovi psalmov pod nizkimi cerkvenimi oboki in kakor da so padali neznan in nerazumljivi nazaj, njemu na srce, s tisoči vprašanj, s težkimi mislimi

„Ko bi razumel, ko bi razumel vse to, ne samo besede, ampak vse, vse, da bi ne bilo tako težko v duši, ko je zunaj tak lep lahan pomladanski dan ...“

Bolj in bolj zatopljen je postajala njegova pesem. Skoraj ni več videl besedi, izgovarjal je samo še zadajo v vsakem psalmu in jo na dolgo zategnil.

„Kaj si vse mislijo o meni“, je pomislil. „In res ne razumem nič. Čemu torej pojem, kdo ima kaj od tega, ne Bog, ne jaz, ne drugi, ki poslušajo? ...“ In zastal mu je glas v grlu ... Zunaj krog cerkve se je čulo žgoljenje ptic ... „Vse poje, poje, kakor ve in zna, brez bukev, kakor prihiti iz srca ...“

Spogledale so se ženske v cerkvi.

„Spotaknilo se mu je.“

„Star je, ne vidi ...“

„V krčmi je bil zopet ...“

„Saj je vendar varen, včasih je lepo pel.“

Bormeja jih ni videl, kako so stikale glave. Naj so dijo, kakor hočejo. Otroci so tekali po cerkvi in zdaj pa zdaj so se oglašali glasovi klepetcev in ropotcev. „In moram do konca, moram“, je pomislil, „ali ni Bogu na čast. Kaj bi storili ljudje? ...“

In je pel dalje. Pomislil je na veliki čas, kako je prihajal od daleč, kako ga je vse pričakovalo, kako se je vse vradostilo, ko se je približal. In postaviti ga hočejo ljudje. In ni hotela, ni hotela iz prs velika pesem, ki bi bila vredna velikega časa. In zakaj ne? Bog ve.

Odpel je zadnji psalm, zaprl je bukve in odšel je izpred oltarja. Naravnost v krčmo je odšel, kajti polna je bila duša, da ne veš, kam in kako bi. V polje bi šel, na prosto, razmislil bi si, a kdo naj misli vse te tako težke misli? ...

V cerkvi je nastal ropot klepetcev in ropotcev, nekaj otrok se je spustilo v jok, drugi so veselo bežali po vasi in nadaljevali ropot.

Nagibalo se je na večer pomladansko solnce, in po zemlji je ležala tiha slutnja velikih dnij.

Tuji dom.

Novela. — Spisal M. R. P.

(Dalje.)

Bertina mati je sedela v temnem kotu za gardino ob oknu, in ko je tako mirno tam slonela in podpirala glavo, je bila videti še mlada. Ne štirideset let, ampak morda trideset let stara, še sanjajoča o življenju, še upajoča na bodočnost. Tisti polmrak je zabrisal ostre poteze po njenem obrazu in zastrl vsakdanji blesek zelenkastih in vodenih oči.

Kimež je gledal vanjo iz srede sobe in iz svitlobe in tudi njega je varal polmrak.

„Pomladili ste se ... Bože moj!“

In vljudno se je nasmehljaj in pravil potem o trgovcu, o bogatem posestniku Mirtiču. O njegovem sinu je pripovedoval, ki se je sestel nekoč z Berto in je ne more pozabiti. In Berta je poslušala in se je domislila, kdaj je to bilo.

„Dolgo je od takrat“ — je rekla — „dolgo, leto dni.“ In mislila je in se ni mogla natančno spominjati. „Na slavnosti je bilo, na nekakšni slavnosti. Jaz se ne spominjam več, kaj je bilo.“

Solnce je zašlo, počasi se je delal mrak, in Kimež je govoril o mladem Mirtiču, ki ljubi Berto. In Bertina mati je poslušala in se je veselila.

„Ti si srečna“ — je rekla — „srečo imaš v življenju, Berta.“

In naročila je izročiti Mirtiču pozdrave in povabilo. In tudi Berta je naročila. Veselila jo je vest, da jo nekdo ljubi že leto dni; že dolgo, dolgo vrsto dni in noči nekdo nanjo misli in o njej sanja. In hrepeni v daljo, v temo, v polnočni čas. Skušala si je natančno predočiti v duhu tisti obraz, vso zunanost. Rjave oči, rjave lase, visoko postavbo, zarjavelo lice in na njem par prijaznih potez.

In tisti večer je sanjala dolgo v noč o bodočnosti in zdelo se ji je lepa kot silno zanimiva novost. Kot rože, ki cveto na jugu. In domislila se je na sorodnika-študenta, ki jo je nekoč poljubil. Zgodilo se je sramežljivo in boječe in nepopisno sladko, kakor je videla nekoč na sliki. Pastirček je bil menda naslikan, ubog in kuštroglav, ki je poljubil zunaj sredi poljane pastirico, čisto revno, čisto drobno in nežno. In to vse je bilo lepo kakor pesem, ki vstane zunaj, kadar je noč, in pride v sobo popolnoma rahla in sanjava. Človek se vzbudi iz polsna, ne odpre oči, ampak samo nalahko vzdihne. In preko srca gre nekaj kakor sreča. Od daleč je prišla, od bogvekod in gre daleč, bogvekam. Ampak življenje je lepo, ker pride včasih sreča in gre preko srca.

Bertina mati je bila vesela, srečna in ponosna. In tudi Mirtič je bil vesel in srečen in ponosen. Vedel je, da je sreča posameznika raztresena po svetu in po življenju. In kdor zasledi njen del, si ga vzame. Kdor zbere vso svojo srečo živi zadovoljno, in tudi tisti je zadovoljen, ki je najde morda samo polovico. Sicer pa je življenje žalostno. Iskanje brez konca, boj brez uspeha, hrepenenje brez plodov in brez ciljev.

Mirtičev oče pa je bil trd starec in zato ni bil zaradi dogodka ne vesel, ne srečen in ne ponosen.

„Oženil se boš?“ — je vprašal sina, in ko je vprašal v drugo, se je začudil.

„Mestno dekle boš poročil?“

In zmajal je z glavo in se čudil dalje.

„Ali si pomislil? Mestno dekle na eni strani in naš dom na drugi strani! Ali si pomislil?“

„Pomislil“ — je rekel sin in je mislil na srečo, ki leži razmetana po svetu, in na tistega, ki jo najde in je srečen.

„Dobro je, če si pomislil.“

In starec je molčal in ni več govoril o tem. Sin pa je sanjal o Bertinem obrazu, ki je lep kakor jutro. Njena postava je drobna in vitka, njena hoja je lahka, njene oči so modre kakor nebo meseca maja, kakor zlato klasje so njeni lasje in njena lica so kakor teje: tako mehka in tako nežna. A njene ustne so kakor divji mak, ki cvete po širokih poljih: tako rdeče, tako divje rdeče.

III.

Zima je bila minila; kakor mine vsako leto, sneg se je stajal, po nebu je podil jug težke spomladanske oblake in po gozdnih obronkih, po mejah nad potoki, tuintam med prisolnčnim grmičevjem so se že svetili zvončki. Kadar je dahnil med nje jug, je bilo videti, kakor bi vsi pozvonili, ampak tiho pozvonili, kakor se pozvoni pač veliki in sladki skrivnosti, ki jih obdaja. Ta skrivnost je razlita nad vso spomladansko naravo, ki se drami iz smrti in napravlja v novo življenje.

Kostanji so pričeli polagoma zeleneti, sto grmov je cvetelo pod njimi, vsa lepa prošlost se je vrnila, dehtel je jasmín kakor v davnih, v večnem spominu ohranjenih nočeh. Prišle so ptice, od jutra do mraka so pele po gozdu, ki je zašumel zopet po dolgem času v sapi spomladanskega večera. Čuti je bilo, kakor bi težko sopel, globoko dihal vase vse novo življenje, ki je plalo bogato okrog njega. Preko polja so šli fantje, krog vratu so se prijeli, na klobuke so deli spomladansko cvetje in peli staro pesem o novi pomladi in o novi ljubezni.

Vrstili so se solnčni dnevi; prišel je majnik, in sredi njega se je poročila Berta. Njena poroka se je vršila tiho in brez slovesnosti, in na večer istega dne jo je peljal mladi Mirtič v novo domovanje. Pri večnih durih sta čakala tast in Nežulja, ki je držala v rokah krožnik z blagoslovljene vodo in oljkino vejico. Ko je vstopila Berta, je pokleknila, molila je in škropila nevesto. Starec jo je vsprejel skoro hladno, a ženin Mirtič, ki je šel poleg v svetli črni obleki, je hodil kakor v sanjah. Kakor bi imel kopreno preko obraza in preko oči, da bi ne videl ničesar krog sebe razen nekakšnih kontur, nekakšnih sanj, ki jih duša nejasno občuti ob pozni polnočni uri.

Starec je pripovedoval v obednici o svojih mladih letih, a prenehal je nenadoma, kakor bi se zazdel sam sebi smešen. Mladi Mirtič je sedel na mestu, večerje se je komaj dotaknil, včasih je pokusil vino, potem se nagnil k nevesti, kakor bi ji hotel povedati veliko skrivnost. Berta se mu je včasih nasmejala, pripovedovala je neke dogodke iz svojega življenja in se tuintam mahoma zamislila. Ko je bil stari Mirtič odšel iz sobe, je prenehala pripovedovati in se ozrla skoro plašna v ženina, ki je sedel blede in strmle vanjo s motnimi očmi. Vzdihnil je takrat, kakor bi se bil prebudil iz sanj, razprostrl je roke in jo stisnil potem v svoje naročje.

(Stedi.)

Velikonočna priloga „Novi Dobi“.

Velikonočna povest.

Vladimir Karalenko.

Bilo je na veliko soboto leta 188*.

Večer je pokrival zemljo, ki se je zdela, kakor da diha ložje, ker jo je čez dan ogrevalo pomladno solnce. Iz tal so puhtele megle proti nebu kakor oblaki dima iz kadilnice. Oznanjevale so velike praznike, motno se svetlikajoče v srebrni luči visokih zvezd. Pokojno je bilo na zemlji.

V vlažno meglo zarito je ležalo mirno gubernijsko mestece N., težko pričakujoč prvega udarca iz visokih lin. Toda ni bil to mir spanja; kajti iz teme in senc praznih tihih ulic se je dvigalo vendarle neko pričakovanje. Le redkokje je hitel po praznih cestah kak zapoznel delavec, ki so ga zalotili prihajajoči priznaki pri težkem in trudopolnem opravilu; le redkeje je bil voznik, ki je tiho pognal svoje konjiče po izumrlih ulicah, da je poluglasno odmevalo peketaње konjskih kopit in drdranje vozniških koles — potem zopet brezmejna tihota. Vse je hitelo s cest in ulic v hiše, v bogate palače in borne kočje — mesto, cela zemlja je dihala vstajenja in zopetnega porajanja.

Še je ležala luna za obzorjem in nad mestom je plavala senca griča, na katerega vrhu je stalo temno odurno poslopje. Neprijazno so se razločevali enakomerni obrisi zidine na svetlem obzorju. Starodavne duri so se kakor izgubile v temi zidovja. Le štirje stolpiči so liki strahili moleli proti nebu.

Tu se je oglašil z vrha katedrale prvi zvon in neizmerno mehko se je izlival njegov glas v tiho noč... tu drugi, tretji... z vseh stolpov so zapeli zvonovi. Njih glasovi so se stapljali v harmonično celoto. Svečana je bila melodija, napev mogočen in dvigaje se proti nebu je zapuščal v ozračju prekrasne akorde. Tu je zapel tudi iz tega temnega poslopja medel glas, slab in onemogel. Skušal je kakor drugi dvigniti se više, vzpeti se do neba, da bi tudi njegov glas zapel pesem o veselju, ljubezni in usmiljenju s človeštvom — a zaman je bilo: trepetaje je omahnil njegov glas nazaj na zemljo in porazgubil se je v vlažnem vzduhu.

Zvonovi so utihnili.

Že davno je umolknil zadnji odmev, a zdelo se je, kakor da še vedno trepeta neke skrivnostno nevidljiva struna. Po hišah je bilo temno, le visoka okna v cerkvi so bila razsvetljena. Vse se je na zemlji pripravljalo, da začuje v 188* pot besede miru, ljubezni in bratstva.

Škripaje se odpro duri starega poslopja. Oddelek vojakov prikoraka iz veže. Glasno ropoče z orožjem na potu k svojim mestom. Šli so okrog visokega zidu in menjali straže. Na zapadni strani je stal na straži še mlad rekrut.

Vse kretnje so se kazale na kmetsko okornost, v njegovem obrazu je še ležal izraz novince, ki stoji prvičkrat na odgovornem mestu straže. Okrenil se je z obrazom proti zidu, vzela puško na rame, zasukal se v polukrogu in stopil poleg straže. Podčastnik je mehanično izklaceval obična povelja. „Straža — stopaj! — pozor! — ne spat! — ne dremati!“ je govoril hitro. Napeto pa je poslušal rekrut; v njegovih modrih očeh je ležala kakor globoka žalost. „Razumel?“ ga je vprašal podčastnik. „Na povelje!“ „Torej pozor!“ je dejal strogo in potem nadaljeval s prijaznim glasom: „Strahov se vendar ne bojiš?“ „Ne,“ je odgovoril rekrut, „samo okrog srca mi je nekaj tako čudno.“ — Pri tej otročji opombi so se vsi vojaki poluglasno zasmejali. „Pač še materinski otrok!“ je mrmral zaničljivo podčastnik in poveljeval nato glasno: „Puške na rame! Desno — stopaj!“ Vojaki so izginili za ogrom in kmalu so se porazgubili tudi odmevi zadnjih enakomernih korakov. Rekrut je vrgel puško čez ramo in stopal počasi sem in tja.

Z zvonovi se je oglašila tudi jetnišnica k prav čudnemu nenavadnemu življenju. Kakor da so prinesli glasovi iz lin v resnici prostost na zemljo, so se pričele odpirati tudi celice in izstopali so njih stanovniki v dolgih sivih jopičih, z onimi pomembnimi četverokoti na hrbtu. Uvrstili so se v pare in korakali nato po dolgem mostovžu v bogato razsvetljeno cerkev. Od desne in leve, od zgoraj in spodaj so prihajali jetniki. V odmeve njih enakomernih korakov se je pomešavalo ropotaње verig in orožja. Podala se je ta dolga vrsta bledeh mož v cerkvi na svoje zamrežene prostore, umolknila je — o, tudi tu so bili železni križi in zapahi na oknih.

V ječah je bilo vse prazno. Le v stolpih, kjer so bile celice za poedine jetnike, so korakali ti jezno in čemerno sem in tja, tuintam je obstal kdo njih pri vratih, kjer je željno vlek na uho posamične glasove, ki so prihajali do sem iz cerkve od ubranega petja.

Tam je še ena celica. Na trdem ležišču leži bolnik. Nadzornik se je podal k njemu, ko je čul, da je eden v samotnih celicah nenadoma obolel. Ko so korakali jetniki v cerkev, je slonel nad tem bolnikom nadzornik in mu gledal v oči, iz katerih je odseval vroč ogenj, in ki so zrle tako nepremično, neznanu kam.

„Ivanov! čuj, Ivanov!“ mu kliče nadzornik, toda jetnik ostane nepremičen; le nerazločni glasovi mu prihajajo iz grla. Njegov glas je bil oduren; vroče ustnice so se le jedva odpirale. „Jutri v bolnico!“ je zapovedal nadzornik in poslal v celico čuvaja, da ostane pri bolnem. Nekaj časa je gledal čuvaj ležečega, potem pa je dejal: „Hej skitalec, si se pač nablodil po svetu?“ Prepričan, da je tod nepotreben, zapusti celico in gre na prag kapele, kjer posluša popovo propoved. Od časa do časa se skloni do tal in poljubuje mrzli kamen.

V celici je bilo vse tiho, le včas se je oglašil bolnik v svoji vročinski fantaziji. Sanjalo se je temu ne še staremu, močnemu možu o minulih dneh. Trpel je velike bolečine, in ta notranja bol se je izraževala v izrazu njegovega obraza. Huda je bila njegova usoda: na tisoče vrst je prehodil, po gorah in dolinah, pretrpel je tisoč pomankanj, lakoto in žejo, mrz in vročino — in vse to zaradi tega, ker je bilo njegovo srce domotožno. Bilo je pekoče notranje hrepenenje, vrniti se v domačo hišo. Omagal bi tisočkrat, a to blaženo upanje, preživeti v krogu svojcev en sam mesec, en sam dan, eno samo uro — to hrepenenje mu je dajalo vedno nove moči. Naj bi se zgodilo potem kar bi se hotelo, naj bi ga poslali zopet nazaj v daljne sibirske rudokope — karkoli. Komaj sto vrst pred ciljem pa so ga prijeli in vrgli v ječo...

Nenadoma se izpremene poteze na bolnikovem obrazu, široko se mu odpro oči, prsi dihaajo prosteje — zdi se, da mu vstajajo v glavi vesele misli in podobe... gozd šumi. Pozna to šumenje. Razume te glasove: veličastna smreka se oglašča tam visoko v svojem temnem zelenju že blizu oblakov, jelke šepetajo skrivnostno, melodično se zibljejo vitke veje listnatega drevja in bojazljivo trepeče listje jaskov. Visoko v zraku žvrgole ptice, potok žuburi preko kamenja in peska, dela nizke vodopadce in tam gori pod nebom slede jate ptic begunu iz rudokopov sibirskih, bežečemu in tavajočemu sredi neprodne šume.

Kakor pomladni zrak prevara bolnika; izravna se, globoko zasope; oči zro pazljivo na okrog — zdajci se zasvetijo veselja in neverjetnosti: on, blodeči skitalec, neprestani begun pred strogimi postavami te dežele, on je prost — pred seboj vidi nekaj neverjetnega — odprte duri!

Pozabil je na bolezen vsled mogočne želje po svobodi. Znaki vročnice izginejo, ko vidi, da je sam in ima pred seboj odprte duri... V naslednjem trenutku vstane. Zdi se, da mu leži vsa vročnica možgan zdaj v izrazu svojih oči, ki gledajo polne groze in otrplosti pred se.

Nekdo je moral stopiti iz kapele, kajti duri so bile za hip odprte in jetniku so udarili na uho glasovi oddaljenega a zato tembolj vplivajočega petja. Na bledem obrazu se nabere izraz mehкости, oči so zalite solz in pred njim vstaja podoba, ki si jo je že nešteto krat slikal v svojih mislih: tiha, jasna noč, smreke šepetajo in se sklanjajo s svojimi temnimi vrhovi kakor v obrambo nad domačo cerkvijo, nad celo vasjo, nad domačimi ognjišči ob bregu znane reke, ravno tako petje — hiti proč, da vidi to podobo v resnici, hiti domov, k svojim. — Pobožno moli med tem čuvaj na pragu kapele.

* * *

Mladi rekrut stopa s puško na rami na svoji straži sem in tja. Pred njim se razteza pusta, obširna ravan, s katere je šele nedavno skopnil zadnji sneg. Lahen veter se igra z visoko ozeleno travo v stepah. Glasovi tega prečudnega šumenja prihajajo do sem in napolnjujejo tudi srce mladega vojaka s hrepenenjem in otožnimi misli. Obstoji tik zidu, nasloni se na puško in tako se vtaplja v razna premišljevanja. Ne more prav pojmiti čemu so ga postavili le sem — v tej sveti in svečani noči, z morilnim orožjem v roki, pred to pusto ravnino... Še dosti drugega mu je nerazumljivega, čemur so se drugi vojaki že davno privadili. Mnogo še ne ve kar mora znati vsak vojak in zato ni čuda, če se njegovim vaškim navadam in mislim tovariši tako često smejejo. Še ne davno tega je bil samosvoj gospodar, posestnik in obdelovatelj svojih njiv — in zdaj! Njegova mlada duša je polna bojazni in nerazumljivega mu strahu, ki se ga ne more raztolmačiti, ki ga zasleduje korak za korakom.

Zdaj pa je sam. Dolgočasno polje, ki se razteza pred njim in enakomerno piskanje vetra iz step — oboje ga hoče usmrtiti. Pred očmi mu plavajo domače podobe. Tudi on vidi v svojo vas, cerkev je bogato razsvetljena in tudi tu se sklanjajo nad njo vrhovi smrek.

Zopet pride včasih do zavesti, otrese se tega poluspanja, in potem sprašuje njegove oči: Kaj je vse to? Čemu polje, čemu puška, čemu ta zid? Zakaj sem na svetu? Potem pa se zopet zaziblje v snu, kjer vidi vstajati znane podobe iz svoje vasi. Mladi stražar se ziblje naslonjen na cevko svoje puške v lahnem spanju...

Ne daleč od tam, kjer stoji rekrut na straži, se prikaže na vrhu zidu nekaj temnega; glava je človeška, glava našega skitalca. Gleda daleč po polju, kjer stoje tam zadaj gozdovi — prsi mu zasopejo krepkeje svežega zraka. — Prime se z rokami zidu, zdrži na tla in se plazi ob zidovju naprej...

* * *

Veselje oznanjujoči zvonovi zapojejo sredi tihe noči. Vrata ječe so se odprla in na dvorišče stopa procesija s sv. križi, banderci in ikonami. Čuti je ubrano petje... Vojaka zgane, z glave sname kučmo, da se more pošteno prekrižati — roka mu otrpne: skilatac je skušal ubežati proti visoki stepni travi.

„Stoj — prošim te — stoj!“ je klical vojak. Strahoma dvigne puško više. — Vse kar ga je navdajalo tako dolgo z grozo in trepetom, — vse to ima zdaj pred seboj v tej podobi bežečega jetnika. „Služba, dolžnost, odgovornost!“ to so one tri strašne besede, ki so mu udarile kakor blisk v glavo. Hitro zgrabi za puško, zamži in ne da bi kam pomeril, sproži s tresočo desnico...

Zopet se oglašajo nad mestom zvonovi v krasnih veselih akordih in zopet zapoje motni in onemogli glas zvona iz jetnišnice, zaman želeč dvigniti se do neba; kakor ptica s strtimi peruti omahne na zemljo nazaj. In vmes se oglašča svečanostno petje zbrane občine in prelestni klic hiti celo tja daleč v stepo: Hristós voskrése! — Krist je vstal!

Tu — nenadoma pokne za zidom strel in žalostno zaječi nekdo... Za nekaj hipov umolkne vse. Samo daljni odmev strele se razgrinja po stepi in izginja v daljavi...

Veliki čas.

Vaška slika. — Iv. Lah.

Približal se je veliki čas, počasi in slovesno. Čutili so ga vsi in so se ga razveselili. Dolgo so ga že slutili, od daleč, ko je prihajal. Solnce je svetilo bolj in bolj, kakor da bi ga oznanjevalo, vsa priroda je jasno ozelenela, da bi jo našel svečano opravljeno, ko bo prišel, in vse življenje v njej ga je s hrepenenjem pričakovalo. Kajti že od sredi posta sem so si upali starci na vas, gospodarji so hiteli na polje in otroci so se ozirali po cveticah, ki so klile na dan, kjer je količkaj pozelenela trava rujava ledino. Petelini so letali visoko po ograjah in gredah okoli vrtov in si odgovarjali s svojim kikirikanjem. Po drevesih so pele ptice in se pripravljale na veliki praznik. Zemlja sama je ležala kakor v polspanju, kajti niso še zašumeli gozdovi in žarki solca so bili usnivajoči, budeči hrepenenje po dnevu. In naenkrat je nastala svečana tišina, kakor priprava k prazniku. Prišel je veliki čas.

Veliko sredo popoldne je stopil cerkovnik Bormeje na vas in je čutil svečano tišino. Otroci so stali na vasi in poskušali svoje klepetce in ropote. Njih glasovi so bili v takem soglasju s tišino na vasi, da je niso motili, kajti oznanjali so samo, da komaj čakajo, da bi zaropotali.

Stari cerkovnik se je ozrl na uro. Bila je ena.

„Danes zopet, zopet“, je pomislil in čudno čustvo mu je napolnilo prsi. Misli je na to, da bo danes zopet pel latinske psalme v cerkvi, kakor jih je prepeval že, odkar je bil postal cerkovnik, dolgo vrsto let. Vselej je imel pri tem tisti občutek, ko človek ne ve, ali bi se zjokal, ali kaj, da bi ne bilo tako težko v prsih. Pa zakaj? Bog ve. Pride tako in je. Nerazumljivo je, zakaj je in odkod je. Človek poje psalme in se mu zdi nekaj velikega, mogočnega. Glasovi so taki, da bi pel v celo večnost in bi se ne naveličal. Nema strmi cerkev nad pevcem in po nji odmevajo neznani glasovi, ljudje molijo po klopih in otroci se zbirajo za vratmi. A on je sam osamljen in povišan nad vse, ker edini on sme peti. Peti... Človek bi pel in iskal najlepših glasov, kajti hotel bi zapeti tako, da bi bilo vredno velikega časa. A vse ostaja neznanu in nerazumljivo. „Boš zopet pel, boš?“ se oglasi sosed za cerkovnikom.

„Da, danes zopet, prišel je čas.“

„Da, prišel je.“

In sosed je odšel dalje.

Sedaj se je cerkovnik Bormeje spomnil, da bo storil, kakor po navadi. Ko bi šel človek kar tako pet psalme, zgodilo bi se morda, da bi zmanjkalo glasu in bi utihnil. Zakaj? Bog ve. Tako polno bi postalo v prsih, da bi dihal,

znatno opomogel k pobegu Kare Mustafe in njegove vojske.

Tudi Vatikan je proznoval to dvestoletnico sijajno: postavljena je bila v vatikanski veliki dvorani znana kolosalna podoba, ki kaže osvoboditev Dunaja s poljsko vojsko. Ob tej priliki se niso združili samo papež in poljski voditelji — papež je potreboval poljske katoličane proti pruskim protestantom, zato je tudi podpiranje poljske stvari, ki pomenja tu katoliško, umevno — ampak poudarjal je ob tem velikem praznovanju tudi ves poljski narod, da se je treba združiti proti skupnemu nemškemu nasprotniku kakor en mož. Plemstvo in meščanstvo, kmetje in rokodelci, duhovniki in proletarci — vse se je združilo v eno falango.

Potreba enotne narodne politike je bila v resnici velika. Kakih pet let prej se je namreč ustanovila s strani Nemcev kraljev. pruska naseljevalna komisija, ki je imela nalogo, ponemčiti vse poljske dele Prusije. Dobilo je to društvo naprej 100 milijonov mark na razpolago, in ko ta velika svota ni izdala, še dvakrat po 100 milijonov. Toda vse je bilo brez uspeha: Poljakov je bilo vedno več, poljske posesti so se množile in ne krčile. Še prej kot ta kraljeva komisija, je dala za ponemčenje Poljakov Ostmarka (od leta 1865), seveda brez najmanjšega rezultata.

Ob praznovanju Sobielskega pomoči Dunaju, ko so se Poljaki na Nemškem res združili v eno veliko nacionalno stranko, so gledali Nemci s strahom rastočo moč tega slovanskega plemena. Zbrali so se tedaj trije poznski Nemci Hausemann, Kennemann in Tiedemann in ustanovili novo ponemčevalno društvo s približno istimi tendencami, kakor jih ima na Slovenskem „Südmarka“. Poljaki so imenovali to novo društvo po začetnicah ustanoviteljev „Ha-ka-tisti“. Seveda je vse to ponemčevalno prizadevanje ob čuječnosti in veliki agilnosti Poljakov na Nemškem brez vsakega uspeha, dasi je izdala Nemčija v ta namen vsega vkup nad dve milijardi mark. S premišljenim protidoporom so znali obrniti ta denar celo v svoj prid.

Da Poljaki od leta do leta napredujejo, nam kaže tudi izid vsakih volitev. Navajamo uspehe glavnih volitev od leta 1877.—1907.:

leta 1877.	glasov: 216.200	poslancev: 14
„ 1887.	„ 220.000	„ 18
„ 1898.	„ 244.100	„ 14
„ 1903.	„ 347.800	„ 16
„ 1907.	„ 450.000	„ 20.

Da so Poljaki pridobili tekom zadnjih let več kot sto tisoč novih glasov, se je zahvaliti v veliki meri dve leti obstoječemu poljskemu društvu „Straža“. Delovanje tega, 22.894 članov broječega društva, je kulturno (predavanja, izleti, podpore dijakov, knjižnice), pravno (v minulnem letu je posredovalo brezplačno v 1300 slučajih preganjanje Poljakov po Nemcih), gospodarsko (ustanavljanje narodnih trgovin in obrtnij tam, kjer so le nemške, propagiranje gesla „Svoji k svojim“, redne objave v vseh poljskih dnevnikov glede prostih služb pod naslovom „kruh za naše“) statistično („Straža“ ima svoj urad, ki zbira gradivo poljskim poslancem in vodi natančne zapiske o vsem poljskem in nemškem posestniškem gibanju, zapiske o poljski trgovini in industriji). Delovanje tega društva je torej res zelo obsežno.

Zadnje praznike je imela „Straža“, ki ji načeljuje člana pruske gospodske zbornice, dr. Jožef Koscielski*) v Pozenu svoje letno zborovanje, na katerem se je sklenila reorganizacija društva v svrhu večje gibčnosti. Organizira se na način, kakor je n. pr. „Slovensko planinsko društvo“ ali naša šolska „Družba sv. Cirila in Metoda“.

Poudarjalo se je ob tej priliki tudi, kako važno je, da preneha z ozirom na pretečo skupno nevarnost germanizacije vsa strupenost posameznih poljskih strank, vse notranje razprtije in osebni antagonizem. Izmed poročil naj omenjamo še, da je imela blagajna lani 23.000 mark dohodkov, 12.000 izdatkov, torej prebitok 11.000 mark. Zaninivo je tudi, da se je na tem zborovanju povedalo, da je aktivno sodelovanje pri tem društvu, ki se giblje zgolj v postavnih mejah, po načelih samopomoči, duhovščini prepovedano. Morda je to posledica zopetnega bližanja Vatikana in nemškega protestantskega cesarja v zadnjem času!

*) Koscielski je bil pred nekaj dnevi obsojen zaradi skrivnega združevanja na denarno globo. Delikt je zagrešil s tem, ker se je zbralo na njegovem domu več rodoljubov.

Dnevne vesti

a) domače.

— **Popolna zmešnjava v liberalni stranki.** Znano je, da je dr. Triller na shodu zaupnikov liberalne stranke v imenu izvrševalnega odbora proglasil, da se je s socialisti sklenil kompromis glede občinskih volitev v Ljubljani in glede državnoborskih volitev. „Rdeči Prapor“, glasilo socialne demokratske stranke, je na to pisal, da dr. Trillerjevega kompromisa nikjer ni. Krvavo se norčuje iz otročje politike liberalne stranke. Najhujši udarec pa je priložil liberalni stranki — „Slovenski Narod“, ki sedaj nankrat trdi, da ni uradno glasilo narodno-napredne stranke. To trdi „Sl. N.“ v kljub nekemu dogovoru med

uredništvom „Sl. N.“ in izvrševalnim odborom narodno-napredne stranke. Morda je zopet prejenjal biti glasilo, a to se je moralo zgoditi prav v zadnjem času. „Sl. N.“ piše med drugim: „Na volinlem shodu je dr. Triller proklamiral dr. Etbina Kristana, ki je najstrupenejši sovražnik takoimenovane buržoazije, ki bi slovenske meščane najraje v žlici vode vtopil, za mestni zbor ljubljanski ter zahteval od narodno-naprednih volilcev, da naj ga volijo v tretjem razredu. Odkrito povemo, da smo se malo čudili, ko smo čuli o tej kandidaturi... Vzemimo, da je bil res sklenjen tak kompromis, potem je bilo več kot nediplomatično, tako stvar na javni zvon obešati! **Danes pa je dognano, da se kompromis v resnici ni sklenil.** S prirojeno strupenostjo pobijajo socialci dr. Trillerja in kompromis, za katerega ima dr. Triller sam odgovornost nositi. — In sedaj se norčujejo iz narodno-napredne stranke tako klerikalci, kakor socialci. In marsikdo je na svetu, ki mora pripoznati, da to norčevanje ni brez podlage... Nekaj pa je, kar moramo naglašati: pri takih slučajih moramo varovati decorum svoje stranke! Nikdar ne smemo pozabiti, da smo v svojem jedru meščanska, ali — da govorimo brez ovinkov — buržoazijska stranka... Obžalovaje pa moramo pripoznati, da je Kristanova kandidatura preklicano podobna metanju narodno-napredne stranke za internacionalno socialno demokracijo.“ Tako „Sl. N.“. Mislimo, da lahko opustimo vsako razmišljanja o tem uvodniku „Sl. N.“; saj si lahko sam napravi svojo sodbo o zmešnjavi, ki vlada v liberalni stranki. Zapomniti pa si je treba priznanje, da je liberal. stranka le samo stranka buržoazijcev, meščanov. Kaj ima potem ta stranka opraviti na kmetih, kaj med delavci, kaj med malimi obrtniki in malimi trgovci, ki so na koncu koncev tudi le proletarci? Kako se sklada s tem priznanjem pisani program narodno-napredne stranke? Eno ali drugo je nerensica, slepilo, laž! Uvodnik „Narodov“ je pisal neki — r. Praviho, da je to dr. Tavčar. Ne verujemo, ker je članek pisan brez „krepkih“ izrazov. Gotovo pa je, da sedi mož, ki je pisal članek, v izvrševalnem odboru liberalne stranke, kateri odbor je imel v petek pred shodom še svojo sejo. Torej zmešnjava nad zmešnjavo.

— **Ljubljana in dr. Tavčar.** V „Sloven. Narodu“ čitamo: „Vsakdo je pričakoval, da pride Ljubljana pri razdelitvi uradnih sedežev glede aktivnih doklad v II., ako ne v I. razred. To bi bilo tembolj potrebno in pravično, ker tlači uradništvo v Ljubljani draginja hujše, kakor po velikih centralah. Da pa ostane vladni sistem dosleden napram Ljubljani, potisnili so jo seveda v III., t. j. zadnji razred, kjer so mesteca kakor Baden, Neunkirchen, Beljak itd. Po lanskem šteju je imela Ljubljana le nekaj manj kot 40.000 prebivalcev. Inomost ima le 26.866 prebivalcev, vendar je prišel v II. plačilni razred.“ — Kdo je bil poslanec Ljubljane? Dr. Ivan Tavčar! In kdo je predložil rezolucije v državnem zboru, da bi prišla Ljubljana v višji činovni razred? Klerikalci! In kaj so storili liberalni poslanci za slovensko stolno mesto? Ne vemo! Le žal da je vse tako.

Nasvet „Slovenskemu Narodu“. Celjska „Domovina“ objavlja daljši dopis iz Ljubljane, kjer piše neznani avtor proti koncu tako-le: „... je razvidno, da je politična moč napredne stranke zaigrana. Njeno glasilo „Sloven. Narod“ se bo pa vzdržal in uspeval kakor n. pr. v Gradcu „Tagespošta“ tudi brez stranke. Želeti bi bilo, da bi „Slovenski Narod“ svoj vpliv, kolikor mu ga še ostane, posvetil narodni organizaciji in utrjenju narodne zavesti, kajti to je celo v „slovenski metropoli“ res zelo nujna potreba.“ — Nekaj enakega je priporočal svoj čas tudi „Naš List“.

— **Uredništvo „Učiteljskega Tovarisa“** si žele prenešeno iz Idrije v Ljubljano zlasti štajersko učiteljstvo. Predsednik „Učiteljskega društva za celjski in laški okraj“ Armin Gradišnik je podpiral to željo tudi na zadnjem rednem zborovanju tega društva.

— **Ivan Cankar** se je pripeljal na veliko soboto v Ljubljano. Kakor znano, kandidira pisatelj Ivan Cankar v litijskem okraju proti klerikalnemu kandidatu Franu Povšetju.

— **Režiser Anton Verovšek**, član slovenskega gledališča v Ljubljani, je sodeloval pri veseloigri „V Ljubljano jo dajmo“, ki jo je uprizorila šišenska čitalnica. Mi sodelovanje našega najboljšega igralca na diletantskih odrih iskreno pozdravljamo, ker nam je znano iz ust mnogih diletantov, katerim je prišel na pomoč s svojo vedno mlado igro gospod Verovšek, kako mnogo so se naučili v enem samem večeru. „Več kot prej v enem letu“, nam je dejal neki tržaški diletant. Igranje je nezmerne pomena, zato je iskreno pozdraviti vsakogar, ki na katerikoli način pomaga našim diletantom. Zlasti o režiserju Verovšku nam je znano, na kako mnogih odrih je že pomagal, bodisi kot soigralec, bodisi kot tihi zakulisni svetovalec!

— **Bivši član slovenske opere** baritonist Avgust Polašek je umrl v Ljubljani na sušici. Bolezni se je nalezal na vojaških vajah. Moral je v najlepših letih pod zemljo; koliko jih ni že spravila vojaška suknja v zgodnji grob!

— **Visoka starost.** V Žireh pri Idriji je umrl neki mož v starosti 92 let. Rodil se je tistega leta, ko je za-

pustil Napoleon otok Elbo in iznova poskusil svojo srečo kot svetovni cesar, a je bil ujet in pregnan na otok Sv. Heleno.

— **Umor med brati.** V noči od 18. na 19. t. m. je ubil Filip Kopač iz Žirov pri Idriji svojega edinega brata Franca Kopača iz Nove vasi. Zadal mu je z nožem šest velikih ran, tako da je brat v pol ure umrl. Vzrok: pijača in v pijanosti prepir.

— **Akademični planinski krožek v Pragi** razpošilja naslednjo okrožnico: Slovenci, ustanovimo dijaška prenočišča. Vsakdo ve, kako velikega pomena je za mladega človeka potovanje, bodisi da si gre ogledat lepote in zanimivosti sveta, ali pa da proučava na licu mesta krajevne razmere. Pred vsem pa je potrebno, da potuje dijak, ki ima za potovanje najlepšo priložnost in največje veselje, ob počitnicah po svoji domovini, da si ogleda nje naravne krasote in da obenem spozna gospodarske, narodnostne in kulturne razmere po raznih krajih. Tako lahko porabi dijak čas počitnic za primerno zabavo, ogleda si domačo zemljo in spozna narod, njegovo mišljenje in stanje po vseh pokrajinah svoje domovine. To važnost so že zdavnaj spoznali Čehi, ki so v namen, da olajšajo dijakom potovanje, ustanovili po vseh občinah dijaška prenočišča. Dijak torej, ki koče potovati, si lahko že doma sestavi pot, ki jo bo hodil od prenočišča do prenočišča, posebno pa je s tem omogočeno potovanje revnejšim dijakom. S prenočiščem, ki ga preskrbi občina v svojih eventualno v šolskih prostorih ali pa naroden gostilničar v svoji hiši, je v zvezi tudi priprost obed in večerja za primerno ceno. Tudi pri nas se je že hotela vpeljati ta koristna institucija, žal da so se na poziv v „Slovenskem tehniku“ odzvali le nekateri domoljubni gostilničarji in hotelirji. Po osebni intervenciji se je dozdej ustanovilo okolo 40 prenočišč, največ po Goriškem. To pa ne zadostuje, ampak potrebno je, da je z dijaškimi prenočišči premrežena cela slovenska zemlja, da bo odprta mladini pot na vse strani. „Akademični planinski krožek“ v Pragi se torej obrača tem potom na vse domoljube in prijatelje mladine, posebno na narodne gostilničarje in hotelirje ter na vse slovenske občine, da blagovolijo odstopiti mal kot v svojih ali občinskih prostorih, ki naj bi bil med počitnicami na razpolago potujočim dijakom vseh slovanskih narodnostij. Na Češkem je 400 prenočišč, na katerih je slovenski dijak, ki si hoče ogledati češko zemljo in narod, prav tako dobro, če ne boljše sprejet, kakor češki. Naša lepa domovina bi vabila k sebi posebno hrvatsko in češko mladino, pokažimo tudi njim svojo slovansko gostoljubnost. Dijaki, ki se bodo posluževali dijaških prenočišč, se zglašijo pri „akademičnem planinskem krožku“, ki jim da legitimacijo, s katero se izkažejo na prenočišču ter dobe obed in večerjo za določeno ceno. Želeti bi bilo seveda, da bi imela mladina v vsakem kraju takih prijateljev, ki bi ji i prenočišče i drugo potrebno oskrbeli kolikor mogoče zastoj. Vse one prijatelje mladine, ki spoznajo veliki pomen naše akcije, prosimo za gmetno in moralno podporo. Vse narodne gostilnice in hoteli, ki se prigrasijo, dobe napis z naslovom „dijaško prenočišče“, kar naj bo znak narodne hiše. Dijaštvu priporočamo, da posreduje v svojem kraju in pri znancih, da se ustanovi tam dijaško prenočišče, ter pomaga nam izvršiti akcijo, ki je namenjena dijaštvu. Upamo, da slovenska javnost ne prezre našega poziva; zanašajoč se na prijatelje mladine in na naše narodne gostilne, upamo kar v najkrajšem času z njihovo pomočjo izdati seznam dijaških prenočišč ter omogočiti mladini potovanje že v teh počitnicah. Posebno prosimo za podpiranje naše akcije zavedne narodne gostilničarje na naših obmejnih krajih, da si mladina lahko ogleda razmere na meji in da pride „svoj k svojem“. Odprimo domovino svoji mladini, da jo bo znala ceniti in ljubiti, odprimo jo vsem slovanskim dijakom, ki bodo gotovo tudi v poznejših letih radi prihajali v lepi naš planinski svet.

— **Slovenska kmetijska šola za Štajersko** je že dovoljena. Štajerski deželni zbor je sprejel brez ugovora tozadevni predlog.

— **Ormoški sodni kandidat.** Klerikalna stranka na Štajerskem je ponudila kandidaturu za ptujsko-ormoški okraj dr. Preskerju, sodniku iz Ormoža. Dr. Presker je ponudbo sprejel. Ta okraj je zastopal doslej dr. Fr. Ploj, — kje kandidira dr. Ploj sedaj?

— **Svoji k svojim — v Mariboru.** Celjski „Narodni List“ javlja, da ne zahajajo dr. Korošec in ostali klerikalni voditelji v Mariboru nič več v „Narodni dom“ ampak izključno le nemški hotel Erzherzog Johann.

— **Kandidatje klerikalcev na Štajerskem**, kjer služi v pospeševanje klerikalizma po dr. Korošcu ustanovljena „Kmečka Zveza“, so glasom objave v „Slov. G.“ sledeči: Fran Rožkar, posestnik v Št. Jurju v Slov. goricah in deželni poslanec v volinlem okraju Maribor levi breg Drave, Št. Lenart, Gornja Radgona in Ljutomer. Fran Pišek, posestnik in župan v Hotinji vasi v volinlem okraju Maribor desni breg Drave, Slov. Bistrica in Konjice. Dr. Anton Korošec, urednik v Mariboru, v volinlem okraju Šmarje, Rogatec, Kozje. Dr. Jožef Povalaj, veleposestnik v Šent Juriju ob juž. žel. in finančni komisar v Mariboru, v volinlem okraju Celje in Vransko. Franc Robič, deželni

Slovencev, kajti zato ga plačujejo pujski Nemci in ne zaradi njegove naprednosti, ki izvira pri Linhartu iz prepričanja. Istega duha je bil on že kot učenec na ljubljanski realki.

Stranka „Štajerca“ — ki piše na naslovni strani, da je razširjen v 15 000 izvodih — je imela v zadnjem času že svoj četrti shod, in sicer se je vršil ta kot prvi shod na Koroškem, namenjen za Sinčavas, Kapljo, Pliberg, Dobrlavas in okolico.

V nemškem in slovenskem jeziku je vabil Linhart v tabor Štajerca tako prepričevalno, da je dobil še istega dne za „Štajerca“ iz teh okrajev nad 70 novih naročnikov. Ako pomislimo, da bi pridobila vse te lahko kaka slovenska politična organizacija, ki bi si jemala za vzgled agilnost „Štajerca“, moramo tem strože obsojati strast in tembolj obžalovati kratkovidnost slovenskih klerikalnih krogov, ki tako brezmejno pobijajo napredni pokret s slovenske strani.

Delovanje in uspehi „Štajerca“ so torej znamenje časa, znamenje naše kulture, ki hoče zadušiti vsak svobodoljubni veter. Ako pa ne bodo uspehi „Štajerca“ pod Linhartom z ozirom na duševni nivo njegovih prednikov v primernem razmerju, ni tega kriv Linhart, ampak dejstvo, da si je vzlic vsemu preganjanju in zaničevanju s slovenske klerikalne strani napravila pot v slovensko politično javnost slovenska napredna misel. Ona zmogovita vzame „Štajercu“ ves pomen in odvrne obenem nevarnost germanizacije, ki jo ta list tako dosledno zasleduje. Doslej je veljalo „slovenskih geboren, deutsch gesinnt“*) kot enakopomembno s „Slovenec naprednega mišljenja“. Ta naprednost pa se je obenem izvrševala z rabo nemškega jezika kot od te strani tako poveljanega.

Naprednost obmejnih Slovencev smo torej drago plačevali z germanizacijo. Čim imamo slovensko napredno etranko, pa je nevarnost germanizacije odpadla: sloga obmejna ne pomenja za nas nikake narodne pridobitve ampak očitne izgube. To nas uči — „Štajerc“.

*) Po rojstvu Slovencev, po mišljenju Nemece.

Proces Tatjane Leontijevne.

(Ruska revolucijonarka pred švicarskim sodiščem.)

Lani 1. septembra je ustrelila v hotelu Jungfrau v Interlakenu v Švici mlada ruska študentinja Tatjana Leontijevna, hčerka ruskega generala in guvernerja-namestnika Leontijeva, bogatega pariškega bankirja, ker ga je zamenjala vsled slične zunanosti z ruskim ministrom za notranje zadeve Durnovim.

Ta proces je v veliki meri značilen, ker je uprav kakor kopija ruskih razmer in mišljenja ruskih revolucionarnih krogov.

Znano je, da se je sklenilo teroristično načelo v Rusiji leta 1879 pod zagovorstvom Žabljabova, na strankarskem shodu narodovoljcev. (Stranka, imenovana tako vsled svojega gesla „narod i volja“ = narod in svoboda.) Žabljanov sam je v plamtečem govoru branil to načelo, češ, da je mogoče priti ruskemu absolutizmu samo tedaj do živega, če se mu pobije njega glavne nositelje. S tem letom so se pričeli na Ruskem sistematični umori velikih državnih funkcionarjev. Kot eden prvih je padel car Aleksander II. (1881). V krogu stranke socialistov-revolucionarjev so se ustanovili tajni odbori „bajevaja družina“ imenovani, ki so vodili in še vodijo vse teroristično gibanje. Seveda so se od pristašev tega nasilnega boja kmalu mnogokateri ločili, tako Plekanov, ki je napisal nato znano študijo „Anarhizem in socializem“.

Član takega odbora dobi naročilo, da ima pokončiti tega ali onega. Vpogled v organizacijo takih družin nam daje izjava Jegor Sazanova, ki je napravil smrtonosni napad na Pleveja. Sazanov je napisal v svojo opravičbo v pariški „Listok osvobođenija“ (št. z dne 12. januarja 1905): Ja imjel čest prinaldežat k partij soc. revol. i imjel čest bit členom jejá bájevoj arganizacij, po paručéniju jeja ubil g. Pleve“. (Imel sem čast, pripadati h stranki socialistnih revolucionarjev in imel sem čast, biti član njene bojne organizacije, po katere naročilu sem ubil gospod Pleveja.)

K taki tajni organizaciji, po katere določili je imel pasti Durnovo, je spadala tudi Tatjana.

Tatjana Leontijevna je živela svoj čas v najvišjih peterburških krogih. Ko so streljali vojaki v Gaponov epredvod neoboroženih delavcev, so govorili, kakor je izpovedala Tatjana pred sodiščem, takole: „O, saj so izmed ubitih in ranjenih samo delavci in študentje!“

Pristop je imela kot hčerka generala tudi na carski dvor, a že tedaj je bila v zvezi z revolucionarnimi krogi, ki jim je skrivala v svoji sobi razna razstreljiva, ker ni menila, da bi bila preiskava na domu njenih staršev mogoča. Toda policija je za njene tajne zveze čula, udrila je v njeno stanovanje in našla v postelji skrita razstreljiva. Tatjana se je mudila baš tedaj na dvornem plesu v Peterburgu, ko jo odvedejo od tam vsled izida preiskave v Petropavlovsko ječo ob Nevi, kjer je ždelo že na tisoče drugih političnih kaznjencev. Vplivu svojega očeta se ima zahvaliti, da so jo čez dva meseca pustili iz ječe pod pogojem, da odide v tujino. Tatjana se je naselila z materjo v Švici, kjer je bila vpisana na medicinskem oddelku

ženskega vseučilišča, oče pa je ostal še nadalje v Rusiji na svojem visokem mestu.

V Švici, kjer je bilo nekdanj pravdo torišče ruskih revolucionarjev, živi še danes mnogo ruskih izgnancev. S temi je imela mlada Tatjana ozke zveze. Ko jo je nekdo opozoril, kakih posledic zna imeti njena družba na njenega očeta, ki je vendar ruski general, je dejala: „Kaj mi je na tem? Na eni strani 130 milijonov Rusov, na drugi moj oče — odločiti se torej ni težko.“

Dobila je naposled naročilo, naj umori Durnova, ki se je pripeljal v Švico. Zahvaliti se je le slučaju, da je ostal mož živ. (Tako j nato se je odpeljal Durnov nazaj v Rusijo.) Tatjana se zagovarja pred sodiščem, češ, da je bila namera atentata na tega ministra upravičena, ker nastopa on doma s tako grozovitostjo proti svojim političnim nasprotnikom in ker je zakrivil on že stoterim nedolžnim smrt. Da je ustrelila mesto njega francoskega bankirja, se ni zgodilo namenoma; pa tudi tega umora ne obžaluje, ker je bil mrtvi bankir iz družbe kapitalistov, ki izsesavajo delavske sloje.

Pa še nekaj je v tem procesu jako značilnega. Zagovornik obtoženke je s porazumom porotnikov — med porotniki so štirje kmetje, dva krčmarja, en čevljar, en tesar in štirje inteligenti — dosegel, da je sklenilo sodišče naprositi v Parizu bivajočega profesorja Reusnerja, ki pozna rusko politično gibanje jako dobro, da razloži sodišču in porotnikom, kakšen je notranji položaj v Rusiji in v kaki zvezi je nameravani atentat z dogodki v tej deželi. Toda profesor Reusner je dobil nekaj dni pred obravnavo iz Peterburga brzogovorni poziv, da mora svojo službo takoj nastopiti. Izvedenec Reusner se je odpeljal v Rusijo. V zadnjem hipu je predlagal zagovornik drugega izvedenca, inženirja Vladimirova.

Vladimirov je najprej povedal, da se je nahajal do najnovejšega časa v Rusiji, kjer je opravljal najvišje vladne naloge, spadajoče v njegovo stroko. Gibanje revolucije je proučeval tudi znanstveno in je videl lanski punt v Moskvi na svoje oči. Z vednostjo in ponaročilu ministra Durnova je artilerija postreljala nebrot mož, žena in otrok. Vojaštvo je počenjal nepopisne grozovitosti. Petnadstropne hiše so razstrelili s topovi tako, da ni ostal kamen na kamenu. In vendar še vse to ministru, ki ga je nameravala Tatjana ustreliti ni bilo dovolj: ukazal je sestaviti posebne kazenske ekspedicije, ki so zopet postrelile več sto mož, žena in otrok, največ samo nedolžnih ljudi.

Izvedenec je omenja tudi slučaj 19letne Marije Spiridovne. (Marija Spiridovna je bila ruska učiteljica, ki je napravila pred letom dni atentat na tambovskega guvernerja. Planili so sredi ceste na njo policaji in kozaki, pretepal jo neusmiljeno in vso krvavo naposled odnesli v ječo. Ker ni hotela izdati skrivncev, so jo slekli do golega in pretepal kar se je dalo. Hrabro dekle se ni udalo. Nato jo je neki kozaški oficir, ki jo je imel prepeljati k drugemu sodišču, v železniškem vozu uklenjeno posilil in ker je bil mož sifilitičen, je dobila to bolezen tudi učiteljica.)

Spiridovna je bila obsojena na smrt — je nadaljeval izvedenec pred sodiščem — a ruske sodnije se vsled razkritij, ki so jih zvedeli tudi v inozemstvu, niso upale izvesti smrtne sodbe in so se zadovoljile z njenim odgonom v Sibirijo.

Seveda je vzbudil ta proces Tatjane Leontijevne veliko pozornost vse javnosti. Oglasilo se je 700 študentev za vstopnice k obravnavi, a vseh kart je bilo izdanih komaj 100, od katerih jih je dobil velik del krog zastopnikov in poročevalcev vseh evropskih velikih listov.

Obtoženka je bila obsojena na štiriletno ječo v prisilni delavnici. Pri obravnavi se je vedla jako mirno. Jako značilno za ruske razmere je tudi sledeče: ko je bila Tatjana v Peterburgu se je udeležila zarote proti Trepovu, v katerega hiši je pogosto občevala. V zaroto je zapletla celo obe Trepovi hčerki — proti njih lastnemu očetu. Trepov je bil, kakor znano, zelo nasilen general in glavar prestolnega mesta. Na tisoče ljudi je spravil v Sibirijo, mnogo v smrt. Nedavno je umrl sam naravne smrti.

Politični pregled.

Kmetska vstaja v Rumuniji.

Transilvanske Alpe meje Avstro-Ogrsko monarhijo od Rumunske kraljevine. V temno obraščenih gozdovih gre pot železnice iz Kronstadta skozi prelaz Tömös, v višini kakih tisoč metrov nad morjem. Iz predora v predor tu najdaljši 837 m dolg — in hlapon stoji na rumunskih tleh. Brez pare hiti železnica navzdol v Valahijsko nižino, ob strani peneče se Prahove, ki si je globoko zajedla svojo pot. Ob straneh krasne panorame skalnatih gor, visoko nad železnico se vije široka vozna cesta in ob njej letna bivališča bogatih Rumuncev. Predeal, Azuga, Brušteni, Sinaia — samo vile pri vili. Tuintam izrabljajo razne tvornice vodno silo, da jo pretvarjajo v zveneče denarce.

Naenkrat so gore zadaj in pred nami leži prostrana Valahija, mirna in krotka — a v teh dneh stoji v ognju; razjarjene kmetske mase pokončujejo lepa polja.

Prvotno le proti židovskim špekulantom naperjeno gibanje je zavzelo najširši obseg: revni kmetje so se zbrali v velike čete, da se z mečem in puško v roki mašujejo za ono krivično razmerje, v katerem je razdeljena rumunska zemlja med kmeta in bogatina.

Rumunija je razmeroma bogata dežela, ki prideluje zlasti mnogo pšenice in turšice. (Vsakega tega na leto okrog 20 milijonov meterskih stotov, torej pšenice za 8, turšice za 16 milijonov več nego Avstrija.) Tudi ima živinorejo zelo veliko, zlasti mnogo govedine, ovc, koz, konj in prašičev. Stopaj po žetvi ob galaški luki in vidiš ladjo za ladjo odhajajočo z žitom; pojdi v valahijsko ali moldavsko nižino: čete volov po 500 glav in več vidiš pasti se po neizmernih ravninah. Ali od vsega tega nima kmet ničesar: s svojim delom je omogočil sicer izvoz teh pridelkov, sam pa strada, ker so ti pridelki zrastle na tuji zemlji, do katere nima on nobene pravice. Delati mora samo za pišli kruh — dobiček shrani v žep njegov gospodar. Zato je videti med kmeti malokatero dežele toliko revščine, kakor v Rumuniji. Pisatelj teh vrst je videl rumunske kmetske fante, ki so avstrijski 4 krajcarski tobak za pipe zavijali v cigaretni papir in našega duhana niso mogli dovolj prehaliti: za bore bane, ki jih premora Rumun, mu tudi vlada posebnega tobaka ne more nuditi.

V Moldaviji, visoko tam gori v skrajnem severu Rumunije, tik ob bukovinski meji so se pričeli nemiri, in dejali bi, preko noči se je razširila vstaja proti jugu tja do Valahije, ki jo namaka reka Dunav s svojimi pritoki.

Bivše ministrstvo je demisioniralo in stopili so na vladno krmilo možje naprednejših nazorov. 75let stari Sturdza je postal ministerski predsednik. Takoj je izdala nova vlada odredbe, ki imajo namen, vstajo nadušiti. Mnogo županov je odstavljenih, rezerva je sklicana pod zastavo, v nemirne vasi je odrinilo vojaštvo, da varuje last in življenje velikih posestnikov. Novi naučni in stavbeni minister sta se podala sama v najbolj nemirne kraje v Moldaviji, da osebno posredujejo pri kmetih. Kmetje so pokončili tudi obširna posestva rumunskega poslanika na Dunaju. Na ubiti govedeni, pokončanih poljedelskih strojih, sežgani mrvni in slami je škode za dobro tretjino milijona frankov. Drugje je zopet kakih dva tisoč kmetov napadlo kompanijo vojakov. Streljali so z obeh strani, naposled so se morali vojaki umakniti.

Uporno gibanje pospešuje zelo tudi dejstvo, da ima lahko v Rumuniji vsakdo orožje doma, ne da bi moral imeti za to orožni list. Tudi ima v tej deželi vsakdo lovsko pravico.

Mnogo preganjanih bogatašev in velikih posestnikov, od katerih jih je ogromna večina židovske vere, išče zavetja v sosednjih državah. V habsburški monarhiji in v Bolgariji. Obmejne oblasti so dobile nalogo, iti begunom kolikor mogoče na roko.

Medtem pa se plamen kmetske vstaje po Rumuniji neprestano razširja . . .

Agrarne reforme v Rumuniji.

Izprva se je menilo, da je kmetska vstaja namenjena samo židom. Danes je gotovo, da so dali oni le neposredni povod k splošnemu izbruhu. Kmetje so napadli tudi nežidovska veleposestva. Tako židovske kakor kristjanske najemnike — ker oboji so enako neusmiljeno odirali revnega kmeta.

Vsled te splošnosti kmetske vstaje je prišla tudi vlada v največjo zadrego, tembolj, ker ni bila niti najmanj poučena, kaj se pripravlja po deželi. Saj se je kralj pripravljaj celo na potovanje, avstrijskega poslanika tudi ni bilo v deželi; in je prišel v Bukarešto šele en dan po izbruhu nemirov.

Ker je bila takorekeč preko noči cela dežela v ognju, je uvidela vlada resnost trenutka in zato je izdal kralj manifest na narod, v katerem zagotavlja najboljše reforme kmetskega vprašanja v Rumuniji. Ali je bilo spoznanje neznosnega kmetskega položaja, ali strah pred gibanjem — skratka, vlada se je odločila do prav energičnih korakov. Od letošnje najemščine je plačati kmetom največ eno tretjino, manipuliranje z najemščino je onemogočeno s tem, da ne sme imeti nihče niti posredno niti neposredno več kakor 4000 hektarov sveta, ki bi ga dal v najem, s postavo bjo določena najvišje mogoče odmerjena najemna vsota, ki se jo sme tirjati od kmeta za vsak hektar; državnega sveta se ne sme oddajati kmetom nič več s posredovanjem raznih špekulantov; najemščine ni mogoče ne tirjati drugače, ne plačati drugače nego v zvenečem novcu; tudi bo določeno, koliko največ se sme zahtevati delavnih ur na dan od poljedelskih delavcev.

Gotovo je, da ostanejo te reforme ne samo za celo Rumunijo največjih blagodejnih posledic, ampak bodo vplivale tudi na dogodke v Rusiji, kjer se vlada tako silno upira reformi kmetskega vprašanja in se vedno izgovarja, češ, saj je tudi v Rumuniji tako

Poljaki na Nemškem.

Leta 1883. ob splošnem praznovanju osvobodnja Dunaja od turskega obleganja so imeli tudi Poljaki svoj veliki narodni praznik: saj je njih kralj Janez Sobieski

odbornik v Gradcu, v volilnem okraju Marnberg, Slovenj-gradec, Šostanj in Gornjigrad. Dr. Ivan Benkovič, odvetnik v Brezicah, v volilnem okraju Brezice, Sevnica in Laško in dr. Miroslav Ploj, dvorni svetnik na Dunaju, v volilnem okraju Ptuj in Ormož.

— **Zrtev svojega poklica**, pod lokomotivo je prišel v Celju železniški mojster Fr. Zahradnik. Obležal je na mestu mrtve.

— **Umor ali samomor?** V Studencih pri Mariboru je živel 28 letni delavec Anton Slaček s 30 letno ločeno ženo Marijo Mlinarič. Živela sta v večnem prepiru. Pretečeni petek je prišla Mlinarič k orožnikom naznaniti, da jo je Slaček zvalil v klet, kjer jo je napadel s sekuro, a mu je vendar ušla z neznatnimi ranami. Orožniki so našli nato Slačka mrtvega v kleti. Imel je veliko rano v trebuhu in zadi razklano glavo. Našli so v kleti tudi krvav kuhinjski nož in krvavo sekuro, vendar Mlinarič taji, da bi mu bila ona zadala rane.

— **Varujte se alkohola.** Zidar Franc Klančič, oženjen brez otrok, jedva 35 let star, doma v Novi vasi pri Ptuj, imel je grdo navado, vsak dan se opijaniti z žganjem. V četrtek 14. marca je taval pijan ponoči domov, zgrešil pot, padel v globoke Merčevo mlako in utonil. Po dolgem iskanju so ga v ponedeljek potegnili z železnim kavljem iz omenjene mlake.

— **Tatovi** so vlomili v nedeljo večer, 10. t. m. v hišo Krefca v Očeslavcih v ljutomerskem okraju (Štajersko) ter odnesli perila, obleke, posteljne oprave itd. v vrednosti nad 700 K. Pred tremi leti so ravno temu posestniku tatje odnesli raznega blaga iz iste hiše, vrednega okoli 600 K.

— **Umor novorojenca.** Minulo nedeljo so našli otroci pri Melju v Mariboru truplo novorojenca. Otrok je imel zadaj na glavi in v trebuhu rani, ki sta mu bili zadelanji z vato. Iz tega se sklepa, da je bil otrok umorjen.

— **Morilec in požigalec — prijat.** Dokazalo se je, da je ranil in oropal dotičnega Jerneja Šejška, ki so ga našli v noči od 3. do 4. marca napol mrtvega ležati v vinogradu poleg goreče njegove hiše v Kozmincih, neki Tomaž Koren. Dognalo se je namreč, da je ta mož vzdignil dan po enem dogodku v ptujski slov. hranilnici 255 K, katere je imel Šejšek tam naložene. Našli so pri Korenu še 200 K, katere je Šejšku vzel. Zapri so tudi Korenovo ženo, ker leti na njo sum, da je pomagala možu pri groznem šinu.

— **Družinski prepiri.** Najneznosejše je v življenju, če ne vlada v rodbini soglasje. Do kakih posledic utegnejo privedi družinski prepiri, nam kaže tudi slučaj, ki se je zgodil blizu Mariboru. Pismonoša Miha Tajnikar iz Krčevine pri Mariboru si je pognal v srčno stran prsi tri kroglice iz revolverja in se je zrušil nezavesten na tla. Mož je težko ranjen. Prepeljali so ga v bolnico.

— **Nemški dnevnik na Koroškem.** „Kärntner Wochenblatt“, zdaj glasilo koroških svobodoljubnih Vsenemcev je pričel izhajati kot dnevnik.

— **Strojne puške.** Gorski oddelek strojnih pušk je postavljen pri 17. pešpolku v Celovcu. Oddelek ki ima dve strojni puški, sestoji iz dveh častnikov, deset mož in štirih mul. Praktična uporaba tega oddelka se poizkusi pri tretjem zboru letos prvič pri jesenskih vajah. Za ta oddelek izvezbajo posebno moštvo. Ravno taki oddelki strojnih pušk so postavljeni tudi pri tirolskih polkih cesarskih lovcev. Tudi goriški polk dobi strojne puške.

— **Sodni tajnik Jožef Fon** kandidira kot pristaš goriške klerikalne stranke v goriški okolici.

— **Goriški knezoškof krsti.** Devinska kneginja je porodila krepkega dečka. Novorojenca krsti sam knezoškof.

— **Onemogočeno zborovanje.** V nekaterih listih čitamo, da je bil za terek minulega tedna napovedan klerikalni shod v Štanjelu na Goriškem. Shod se pa ni mogel vršiti, ker noben domačin ni hotel dati prostora zanj. Ker so nam znani goriški naprednjaki vobče kot zelo odločni možje, utegne biti vest resnična.

— **Roparski napadi v Trstu.** Trije roparski napadi v eni noči so se zgodili v soboto v Trstu. Napaden je bil med drugim 27 letni kmet Jožef Martinčič iz Renč in 28 letni Anton Vrtovec iz Rihemberga. Obema so roparji pobrali, kar sta imela denarja.

— **Nemci v Trstu** jako napredujejo. Ustanovili so si sedaj celo svoje politično društvo. Priznati moramo, da Nemci v Trstu mnogo bolj napredujejo nego Slovenci. Danes so v njih rokah že cele vrste največjih gospodarskih podjetij v Trstu. A Slovenci?

— **Iz Trsta.** Kmeta Matevža Kržiča sta v Trstu zvalila dva neznanca h hazardni igri, v kateri je zaigral 40 K, Ko sta videla, da ima Kržič v denarnici še 40 K, izrgala sta mu jo in izginila. — Zadušil bi se bil skoraj Josip Maljovec, korporal 97. polka, ker je vdihaval svetilni plin. V jako opasnem položaju so ga prepeljali v bolnišnico. — V morje je skočil 58 letni knjigovez A. Koemur, a so ga še o pravem času rešili. — Prijeli so 24 letnega uradnika turske veletrgovine Peter Nikolaj Dimtza na Dunaju Jožefa Blenonija iz Žizelice na Češkem, ko je hotel dvigniti na ček 8763 K na škodo svojega gospodarja.

— **Slovenci v Zagrebu.** V Zagrebu živeči Slovenci si ustanove pevsko društvo, ki se bo imenovalo „Lipa“. Kakor znano, živi v Zagrebu 6000 Slovencev.

b) tuje.

* **Celo zaroto anarhistov** so odkrili baje v Bolgariji pri preiskavi o zadnjem atentatu. Anarhisti so imeli svoje pristaše tudi med nekaterimi vladnimi uslužbenci. Zlasti so skušali pridobiti mladino, posebno gimnazijsko. V višjih razredih gimnazij je dobivalo mnogo dijakov anarhistične brošure. Vlada je zelo v strahu, zato hoče policijo zlasti v Zofiji, kjer stoluje knez, zdatno pomnožiti.

* **Veliki knez Mihael**, brat ruskega carja, se je tako zaljubil v nekega preprostega dekleta, da so vsi dvorni krogi jako v „strahu“ za mladega kneza. Carica mati je že odšla v Anglijo, da poišče Mihaelu primerno nevesto, a kakor pravijo listi, noče veliki knez o vsem tem ničesar čuti.

* **Ženske demonstracije** v Londonu v prid splošni in enaki volilni pravici tudi za ženske, se ponavljajo v zadnjem času jako pogosto. V sredo so hotelé demonstrantije udreti v parlament, da bi govorile ministrskega predsednika. Policija je pravočasno vse dohode zaprla. Vršili so se dejanski spopadi, tako da je policija 65 žensk aretovala, med temi tudi nekatere jako znane dame.

* **Veliko električno železnico** med Tiflisom in Vladikavkazom prično graditi Rusi. Proračun kaže 15 milijonov rubljev potrebščin.

* **Papež** se je našemu vladarju pristrčno zahvalil, ker je posredoval pri francoski vladi, da je le-ta vrnila nekaj aktov Vatikanu nazaj. Cesar se je obratno odzval zahvali. Ob tej priliki so dobili štirje avstrijski diplomati papeževe redove.

* **K štrajku v Belgradu.** Pri pogrebu onih delavcev, ki jih je žandarmerija ustrelila, je prišlo do hrupnih demonstracij, vendar redu ni nihče kalil. Spreveda se je udeležilo blizu 3000 delavcev, ki so nosili za pogrebom vse polno rdečih zastav. Policijska prefektura je obhod dovolila šele, ko so socialisti izjavili, da hočejo red strogo varovati. Razen klicanja „doli s policijo! proč z morilci!“ se ni zgodilo nič posebnega.

* **Umor turskega paše.** Neki častnik v turskem Trapezuntu je umoril svojega zapovednika, Hamdi pašo, iz maščevanja, ker mu le-ta ni izplačal vse — plače.

* **Moskva brez luči.** Ker stavkajo delavci v moskavski plinarni, je na večer celo mesto v temi. Vojaštvo in policija patrolira po ulicah, kjer ni videti skoro nobenega drugega pasanta.

* **Sloviti francoski kemik Berthelot** je umrl vsled kapi, ki ga je zadela, ko je čul, da mu je umrla soproga. Mož je imel že 80 let. Delaven je bil zlasti na polju fizikalne kemije. Spisal je kakih 15 obširnih naučnih knjig. V učenjaških krogih je bil priznan kot ena prvih glav.

Prosveta.

Ivan Cankar: Martin Kačur. (Nadaljevanje in konec). Ubit, nesposoben, da bi ga moglo zopet vzdramiti novo življenje, je došel Martin Kačur na svoje novo mesto. „Prišla je rešitev, in ko je prišla, je bil ves osupel in prestrašen. Badost ni mogla več v to sree, ponizano, z blatom do vrha napolnjeno.“

A še ni ugasnila zadnja iskrica upanja v njem. Misli je, da prične živeti novo življenje, tukaj, kjer so široke ceste, in svetle hiše, in drugi ljudje. In misli je, da se morda okrene sreča tudi pred njegovim domom, in da vstopi pod njegovo streho.

„Tončka“ ogovoril je ženo . . . „To bo zdaj novo življenje, vse drugačno! — Rada se bova imela, kakor nekoč . . .!“

A žena mu veli: „Pojdi norec!“ in se zasmeje. Martin Kačur pa, tisti Kačur, ki ni nekaj znal ni kriviti hrbta, ne čuti v sebi več nobene samozavesti in nobene kosti. On, ki se ni nekaj nikomur klonil, klanja se sedaj, ko so se nehali drugi že davno kloniti. In tako so pritlikavci vzrasli čez noč preko njega.

In takoj sedajo v krog in prično soditi, ljudje, katerih moralo je napravil čas in ne njihovo srce in njihova pštenost. Toliko in toliko Kačurjev je moralo pasti kot žrtev, da se je množica mogla povspeti na lestvi človečanstva za par klinov višje. Ko pa so zavzeli ta mesta, pozabili so na mrtve junake, in pozabili tudi na Kačurja med njimi. In ker so bili, ki so padli, res junaki, ni jim postavljalo ljudstvo spomenikov, ampak obsojalo in sramotilo jih je po smrti celo, umirajočim pa se je rogalo.

In rogalo se je neusmiljeno, kakor so živalske tolpe vedno neusmiljene, tudi Martinu Kačurju tedaj, ko se je brezsolnčni njegov dan vedno bolj nagibal k zatonu.

Nekaj je bila noč krog njega, a v njem je svetilo in žarilo veliko solnce; sedaj pa je bil krog njega velik dan, a v duši njegovi temna črna noč.

„ . . . Stal je s povešeno glavo, luč mu je slepila oči. srce se je dvigalo z veliko bolečino, kakor da bi se trgalo iz prsi . . .“ „Tudi jaz sem nekoč živel v taki svitlobi . . . Ni še dolgo tega . . . Kdaj je bilo? Kaj ne bi mogel? . . . Kaj ne bi mogel v luč nazaj? . . .“

Toda v luč nazaj ne more več. Njegova domačija je gostilna, in njegov prijatelj je žganje. In edino, kar mu

je ostalo od življenja, je njegovo ubogo revno dete, njegov na smrt bolan sinček — Lojz.

Nima je poti več, s katere bi se mogel zateči drugam, kakor k svojemu pojedincu. Ostali so se mu odtujili, zgubljeni so zanj, kakor je že davno zgubljena zanj njegova žena. Zgodilo se je ž njo, kakor se je zgoditi moralo. Kar je od nekaj tvorilo njeno dušo, razvilo se je nalik cvetici, katero presadiš iz peščenih na mastna tla. Ali česar v kali ni bilo, tudi tla niso mogla privzgojiti. Ostala je nekdanja žival; samo kri ji je mogočnejše plala po razkošnem telesu, katerega v strastni nečimernosti ni prenehavala zavijati v svilo in rože. Odjemalci pa so se našli, ko se je rušil Martinu Kačurju nad glavo bedni, trhli dom.

Še dvakrat se je ojunačil, preden je telebnil na tla omahujoč pod križem življenja. Vsa nesreča njegova ni mogla v njem povsem ubiti moža, in nekdanji ponos se je oglasil v njem, četudi le hipoma. Pokazal je vrata sramotilcu svoje hiše in ga vrgel čez prag, in zadnjikrat se je še dvignil, da je povedal to, kar je mislil, ljudem v obraz, iz oči v oči. Ferjan, kot tipični zastopnik „dostojnih in poštenih ljudi“ je napravil svojo kariero, in še tisti kosček sramu je izginilo iz njega, kar ga je posestvoval nekaj. Usedel se je prešerno na dostojni prestol znane poštenosti vseh lumpov in pripravljaval se učiti drugih — morale.

A tedaj mu je povedal Kačur, da ni drugega nego nizek klečepaltec. „Obrni naju narobe, sebe in mene — in kaj se bo zgodilo? Za klastro bom višji od tebe, kaj za klastro, za sto klastro! Ti si danes steber — o siromašni steber! Kdo pa ti je dal kamen, da stojiš na njem, če ne jaz s svojim trpljenjem? Ti si bil enja in klečepaltec in pijanec, ko sem jaz dolbel v krvavem potu tisti kamen, ki si se zdaj tako moško postavil nanj! — Kar si ti danes, sem bil pred petnajstimi leti? Zakaj? Ker nisem smel biti, ker je bilo trpljenja potreba . . . Kar sem jaz gnojil s svojo krvjo, si ti požel! . . . Tat!“

A Ferjan mu ne more odgovoriti. Vendar se je pripravil nalik zlobnemu morilen na zadnji sunje. Hladnokrvno zabode mrzlo jeklo Kačurju v sree:

„Ali vidiš svojo ženo? . . . Tudi jaz sem jo že poljubil . . . na večer tvoje poroke!“

Kačur mu je zalučil kozarec v obraz, in se opotekel k ležišču umirajočega svojega otroka . . .

Ondi je presanjal svoje zadnje, trpke sanje; polne grenkobe so bile, polne solza, polne blata in iz njih ni bilo čuti drugega nego: Kamenajte ga! . . . In ko ga je vzbudil iz njih zadnji pridušeni vzklk umirajočega deteta: „ata!“, prestavil ga je tudi v tisto temno noč brez konca in kraja, brez zvezd in brez cest.

V tej temni noči pa je pograbila še temnejša postava kamen s tal in ga vrgla v Kačurja. V neznosni svoji bolesti, potr in razdvajen, je zalučil pred svojim sinom svoji ženi besedo „vlačuga“ v obraz . . . A čudo — kamen je priletel nazaj nanj, in roka ga je udarila v lastno lice.

Potem pa je odšel brez slovesa. Zunaj je bil veter in sneg, njemu pa je bilo čudno toplo.

„O, zdaj ne bom pel credo, kadar je gloria! . . . Po času se mora ravnati človek, ne po sebi . . . čas dela zanj . . .“

To je: jeseni sem mislil sejati in žeti spomladi!“

Alkohol ga je utešil. Korakal je po cesti in opotekal se trudoma dalje, dokler ni ob težkem padcu zadel ob kantonskem kamnu, ter nasadil v sneg krvavordečih rož.

„In tisti kovač, ki je bil obležal ob cesti s preklano glavo, se je sklonil k njemu; . . . bled je bil njegov obraz, in usmiljeno, po čelu, čez oko, mu je curljala kri . . .“

Hodili so vsi isto pot, in hodili jo bodo vso večnost, vsi kovači in vsi Kačurji, in umirali bodo na cestah . . . zakaj tako jim je usojeno, in tako stoji zapisano . . . v knjigi usode.

Martin Kačur je jedno najboljših del Ivana Cankarja, če ne njegovo najboljša. Pri tekmovanju pride edino povest „Na klancu“ še v poštev. Vsekakor pa je biser slovenske literature in morda najboljša slovensko pripovedno delo. Umetniška vrednost tega Cankarjevega umotvora je tako velika, da bi delo delalo čast vsaki svetovni literaturi. Raste pa še ta vrednost s tem, ker je Martin Kačur pisan tako, da mu je pristop ugotovljen tudi v najširše kroge.

Poleg vseh znanih Cankarjevih vrlin, krasote jezika in sloga, ženjalnega načina njegovih orisb, njegove čudovite kompozicije in fino ciseliranih značajev pa vpliva na čitatelja z neodoljivo silo tudi to, da je Cankar vse to Martin Kačurjevo življenje notranje do zadnje vlakni preživel, preživeti moral. To ni vse samo opazovano, to je prežito, in je pisano s srčno krvjo.

Zato so tudi Cankarjeve besede ob vsi svoji priprostosti tako mogočne; zato prepričujejo, ker prihajajo iz srca; zato izsiljujejo solze, ker jih je rodila res prava, velika bolečina. Svobodoljubja, moštva, velikodušnosti, poštenosti, požrtvovalnosti in drugih takih vrlin cedecih se literarnih produktov nam Slovincem ravno ne manka, posebno ne onih v samozaložbi izišlih. Ali njihovi junaki so reflekti svojih avtorjev: lepih besedij pijani ljudje, katerih strasti so umetniški ogenj, katerih lica so barvana s šminko, katerih oko iskri pod vplivom atropina, katerih

bolest je slabo prebavljanje, in katerih visokodoneča nudušenja niso drugega nego osladna pena, publika fraza in licemerski, lažnjivi patos. Prijetno pa je za pisatelja, vzlasti če ni samo pisatelj, ako ima tudi lepe besede v eni svojih raznih štacun. Filister jih časih rabi, in pošlje ponje, in potem je dobro, če se jih ima.

Cankar pa ni drugega nego umetnik, tako bogat, tako velik umetnik, da je njegova prosta beseda res pravo, čisto zlato.

V tehničnem oziru je Martin Kačur dobro pogojena povest. Vendar se mi zde osebe okrožnega zdravnika in občinskega pisarja zasnovane za dosti širši okvir, nego ga ima povest v resnici. Za sam situacijski orisek vidijo se mi premočno izrisane — zato se čutijo radi njih tudi vrzeli, ko pozneje kar na lepem izostanejo in jih ni več na pozorišče.

Povest mrgoli tiskovnih, zmisel jako motečih napak, ki ne korumpirajo samo posameznih besed, ampak kar cele stavke. Menda bi se vendar dalo doseči, da se najboljše „Matičina“ dela poverjajo samo zanesljivim tiskarjem, in da bi se manjvredne stvari oddajale podjetjem, katere utegnejo biti kos samo drugovrstnim stvarim.

Dr. Ivan Robida.

Gospodarstvo.

Nova knjiga. — O prvinah in spojinah. Osnovni nauki iz kemije, rudninoznanstva in hruboznanstva. S posebnim oziranjem na hranitbo pitomih rastlin spisal Frančišek Štupar, tajniški pristav c. kr. kmetijske družbe kranjske. Ljubljana. Natisnila „Učiteljska tiskarna“. 37 podob. 144 strani.

Že zdavnaj se je v kmetijsko-strokovni literaturi živo čutila potreba po knjigi, ki bi kmetovalcem podajala vsaj najvažnejše nauke iz kemije. Kmetijski pouk, in sicer usten, v časopisih in v knjigah, se je zadnji čas tako lepo razvil in je obrodil toliko sadu, da vedoželjni kmetovalci z veseljem sezajo po poučnih strokovnih spisih, če jih le morejo dobiti. Pogosto pa se čujejo tožbe, in tudi časopisi so pisali o tem, kako jako se čuti nedostajanje sicer poljudne, a vendar toliko temeljite knjige o kmetijski kemiji, da bi se kmetovalec mogel iz nje naučiti vsaj temeljnih pojmov. Kolikokrat se sliši in čita o hranilnih snoveh, o dušiku, fosforovi kislini, kaliju i. t. d., ki jih potrebujejo rastline; o dušičnatih in nedušičnatih organskih snoveh i. t. d., ki jih potrebujejo živali, a kaj so te reči, iz česa so, kako so sestavljene, kje se nahajajo, kako se presnavljajo, o vsem tem se kmetovalci ne morejo poučiti, ker ni nikake take slovenske knjige.

Zgoraj omenjena knjiga je odpomogla temu nedostatku. Knjiga sicer ni obširna, vendar obseza vse, kar je kmetovalcu treba vedeti, posebno glede rastlinske hrane. V uvodu knjiga čitatelja uvaja v pouk. Kaže mu prirodo v vsi raznovrstnosti, navaja prirodne sile ter razmotriva telesa, jih razstavlja in sestavlja, da pojasnjuje bistvo kemijskega pouka. Tako pripravljen čitatelj v naslednjem delu spozna 14 najvažnejših prvin in nekoliko spojin, ki jih delajo te prvine ter so za kmetijstvo večjega ali manjšega pomena. Kolikor je mogoče, se ta razmotrivanja naslanjajo na znane prikazni v prirodi ter se pojasnjujejo s kemijskimi znaki. Kemijska pisava je sploh porabljena kot dobra pomočnica pri umevanju kemijskih spojin, a še bolj pri tolmačenju kemijskih presnov, ki bi jih bilo brez kemijskih črtežev le težko umeti. O presnavljanju je najprej navedenih nekaj splošnih primerov, da je mogoče razumeti presnove v zemlji, ki so koj za njimi obrazložene v knjigi. S tem je čitatelj spoznal mnogo snovi v zemlji in njih pomen, naslednja dva dela mu pa popisujeta rudnine in hribine, ki pri tvorjenju zemlje najbolj hodijo v poštev. Pri rudninah in hribinah se v prvi vrsti ozira na njih sestavo, iz česa so, kako prhne, kako se presnavljajo, kako razpadajo in kakšno zemljo dajo, torej je povsod povedano, kar kmetovalca najbolj zanima. Zadnji del pojasnjuje organske spojine. Če se že prej knjiga vseskozi ozira na sestavo posameznih snovi, je v tem delu ustrojstvo spojin še natančneje obdelano, ker je sestava organskih spojin bolj zamotana. Od preprostejših spojin knjiga polagoma prehaja do bolj sestavljenih, jih sporeja po podobnih skupinah, razmotriva njihov ustroj ter obenem navaja njihov pomen za življenje in posebno za kmetijstvo. Da je mogoče dobiti vsaj nekoliko pregleda čez to snov ter jo spoznavati tudi v notranjosti, je bilo treba privzeti nekaj spojin, ki bi s strogo kmetijskega stališča mogle izostati, a so sicer važne za življenje.

Iz tega pregleda je razvidno, da bo knjiga koristila onim kmetovalcem, ki so spoznali, da dandanes ne zadošča, da bi bil kmetovalec samo delavec, marveč mora biti preudaren gospodar, ki se ne zadovoljuje s tem, da bi videl le posledice, ampak hoče poznati tudi vzroke; služila bo

pa tudi učiteljem, ki poučujejo kmetijstvo, in učencem kmetijskih šol. — Knjigo toplo priporočamo.

Knjiga se dobiva v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani, Gradišče št. 4, ter stane v tiskarni 1 K 50 h, po pošti pa 1 K 66 h.

Francoski in švicarski kapital v Avstriji. Dunajske združene barvarne za svilo so se zedinile z nekaterimi francoskimi in švicarskimi podobnimi podjetji, da napravijo novo družbo, ki postavi tudi več novih tvornic za barvanje svile in sicer v vseh vrstah, česar do sedaj v Avstriji ni bilo in so morali dostikrat barvati našo svilo na tujem. Novo podjetje si zgradi svojo prvo tvornico v Stadlavu pri Dunaju. Proračunjene so prve potrebščine na milijon kron.

Sladkor se podraži vsled soglasnega sklepa zastopnikov naših sladkornih rafinerij. Podražitev utemeljujejo z draginjo premoga, papirja in vreč. — Pri nas je sladkor nesramno drag: davka plačamo pri vsakem kilogramu 38 h, dočim je en kilogram sladkorja vreden komaj 20 h.

Tuja podjetja med Slovani. Italijanska cementna tvornica v Bergamu „Società Anonime Cemente del'Adriatico“ je kupila blizu dalmatinskega Splita se nahajajočo Zambonijevo cementarno in jo primerno razširi, tako da bo izdelovala na leto vsaj za 3000 vagonov portlandskega cementa. — Blizu Splita se nahaja še neka druga italijanska cementarna, last Gilarde & dr.

Živnostenska banka pro Čechy a Moravu s sedežem v Pragi in s podružnicami v Brnu, Budjevicah, Iglavi, Pardubicah, Plznu, Taboru, Ostravi, Prosnicah in na Dunaju izplačuje letos vsled dveh milijonov čistega prebitka v letu 1906. šest odstotno dividendo na vsako akcijo. Ta banka je ustanovljena v letu 1869. in jako lepo uspeva. Uplačanega ima denarja na delnicah za 25 milijonov, rezervni in varnostni zaklad znaša 10 milijonov. Zdaj pa pomnože delnice korakoma za novih 25 milijonov kron, in sicer bodo izdane delnice v zneskih po 200 kron. Dividende v obrestih so znašale:

1869.	6	%	1884.	3	%
1870.	8	"	1885.	—	"
1871.	12	"	1886.	2	"
1872.	15	"	1887.	2½	"
1873—6.	4	"	1888.	—	"
1877.	5	"	1889.	4	"
1878—9.	3	"	1890.	5	"
1880.	5	"	1891—2.	6	"
1881.	3	"	1893—9.	7	"
1882.	4	"	1900.	8	"
1883.	5	"	1901.	7	"
			1902—6.	6	"

Delniški kapital pa je naraščal tako:

1890—1891.	6 000.000	K
1892—1895.	10,000.000	"
1896—1898.	16,000.000	"
1899—1904.	20,000.000	"
1905—1907.	25,000.000	"
1906—	50,000.000	"

Francosko podjetje na Ogrskem. Francoska predilnica Tiberghien sezida v Trenčinu na Ogrskem s pomočjo visoke podpore ondotnega trgovskega ministrstva novo suknarno, barvarno in suknarsko apreturo. Statev postavijo v novi tvornici najprej 100, v nekaj letih pa jih pomnože na 300.

Govorilnica.

G. A. V. v Metliki. Za večje gospodarstvo, v katerem pa posamezna poslopja niso preveč oddaljena druga od drugega Vam priporočamo acetilensko razsvetlavo. Električna pride le v poštev, če imate na razpolago v bližini lastno vodno silo. V tem slučaju je pa ta seveda cenejša.

Gospod P. P. v Radovljici. Kakšnega političnega prepričanja da bo Vaš kandidat čez leto dni, s sigurnostjo ne moremo povedati, svetujemo Vam pa, da se poslužite kot orakla dveh krajcerjev, po vzgladu znane fantovske igre „mož in številka“. „Mož“ Vam naj znači eno stranko, „številka“ pa drugo; potem vrzite krajcarja v zrak; če sta potem oba obrnjena na „mož“ ali pa oba na „številko“ bo omenjeni kandidat drugo leto pripadnik te ali one stranke. Če pa padeta krajcarja vsak na drugo plat, potem kandidat drugo leto zopet sam ne bo vedel, kaj da je.

Gospodična B. Z. iz Ljubljane. Kolesarenje, če se ne pretirava, samo na sebi ni škodljivo. Če pa se javljajo pri Vas znaki, kakor jih popisujete v pismu, je najbolje, da ta šport saj začasno opustite. Skoraj gotovo bo to malokrvnost ali slabokrvnost in v takem slučaju je vsako le količkaj naporno delo škodljivo.

Gospodična M. V. iz Ljubljane. Glavobol ima lahko tako različne vzroke, da Vam res ne moremo ustreči s preciznim odgovorom. Poskusite kako domače sredstvo n. pr.: mrzle obkladke, črno kavo, dobro je

včasih nizko vzglavje v postelji. Če ne bo bolje, obrnite se na vsak način na svojega zdravnika.

Gospod S. L., Krško. Nemška literatura je polna poljudnih spisov o tem predmetu. Skoraj rešil pa je to vprašanje s svojimi stvarnimi, originalnimi, najnovejšimi dodatki znan ljubljanski zdravnik na zadnji seji zdravniškega društva kranjskega. Kdor bo za njim še o spolnem vprašanju govoril, res nima več mnogo povedati.

Gospod E. B., ljubljanski Nemeč. Zahtevate naj iz pravičnosti upoštevamo takozvano nemško posestno stanje. Naše mnenje je, da se pri nas na Slovenskem sploh ne bi smelo govoriti o nemškem posestnem stanju a priori. Sploh pa tudi Nemeč vsako na novo priboreno stališče smatrate za posestno stanje; tako postopanje morate tudi nam dovoliti vsaj na naših tleh. Potem pa je splošen boj dovoljen in upoštevanje posestnega stanja je odveč. Kaj pa k temu pravite, da nosi Miklavž izven sezije mladim nemškim zdravnikom a nalašč za nje ustanovljena mesta? Tudi otročjo bolnico vzdržujejo edino le Slovenci. Ali je mar to, kar prispevajo kranjska hranilnica in različni nemški velikaši, kaj drugega, kakor iz slovenskih rok iztrgani in za nemško propagando porabljeni denar? Škandal je za nas, ki trpimo, da navidezno vsaj pred svetom vdržejo Nemeč pri nas dobrodelnih zavode, in da si upajo ti tuji pritepenci še z njimi ponašati in uporabljati jih kot svoje trdnjave proti Slovencem.

Nad strankami stoječi K. N. iz Kamnika. Resnico hočete zvedeti o zadnjih kompromisih? Evo jo! Naša stranka je samo zato pretrgala vsako pogajanje s klerikalci, ker nismo hoteli verjeti njihovim obljubam; bilo jih je namreč res malo preveč. Vse kaj drugega pa je bilo med liberalci in socijalnimi demokrati. Zadnji so namreč še mladi in najivni, še sramežljivosti dostopni. In res, sredi pogajanj postalo jih je sram, oblila jih je rudečica, to se pravi; postali so zopet popolnoma rudeči in ven je bilo spogajanjem. Vsa rafiniranost v zapeljavanju in vsa koketnost od strani liberalne stranke ni nič pomagala; deloma je prestara deloma pa pregrda. — Ono zabavljanje na socijalne demokrate v nekem uvodniku od strani negativne količine, nekega ostanka „—r“ pa ne smemo smatrati resnim. To je ista povest, kakor base o lisici in o grozdju, ki ji je bilo prekislilo, ker je bilo za njo nedosegljivo.

„Eni za vse“ iz Ljubljane. Žal, da nam danes ne dostaja prostora za obširnejši odgovor na Vaše vprašanje. Obljubimo pa, da storimo to prihodnjič in sicer jako natančno; morda Vam lahko ustrezemo s čim drugim. Beremo namreč med vrsticami, da bi se eventualno žrtvovali v toliko za narodov blagor, da bi vzeli narodnega moža po našem receptu. Mogoče, da si ga celo nekoliko želite. Če bo kaj pripravnega radovoljno prevzamemo posredovanje.

Corrigendum. V zadnji govornici moti smisel tiskovna napaka, ki so jo bralci po večini že sami popravili. V drugem odstavku na začetku šeste vrste naj se bere strahovi mesto stanovi.

Zdravstvo.

Izšla je v Lav. Schwentnerjevi zalogi brošurica: Spolne bolezni. Ljudstvu v pouk in svarilo. Napisal dr. J. Demšar. Da je za javno zdravstvo največje vnanosti splošno spoznavanje bistva bolezni in načina njih pridobitev smo že povdarjali. Da to spoznavanje tudi ugledu in praksi zdravnika more le koristiti, smo tudi dokazali. Zato tudi z veseljem pozdravljamo ravno kar izšlo poljudno pisano brošurico, ki v kratkih potezah, pregledno in lahko razumljivo podaja najpotrebnejše podatke o spolnih boleznih, ki se tudi pri nas vedno bolj širijo. Resnost in socijalni pomen posameznih bolezni sta dobro označena; edino čemur bi se dalo nekoliko ugovarjati je malo pretirano vzbujanje strahu pred entingentalno infekcijo. Ta strah je že itak v marsikaterih krogih prevelik in ravno vsled čitanja poljudnih spisov pogosto neopravičeno pretiran do patološke stopinje. Zato bi bil v naših nervoznih časih marsikje potreben od zdravniške strani celo pomirjevalen upliv proti pretiranemu strahu pred infekcijo.

Brošurica pa ima še drug važen pomen. Če tudi poljudna, vendar je strokovno znanstvena knjiga v slovenskem jeziku, in kot taka nam prinaša del slovenske znanstvene terminologije. Ker se je v tem oziru pri nas še jako malo storilo, zasluži Demšarjevo delo vse priznanje. Slovarček, ki zbira pregledno vse v knjigi rabljene termine, nam prinaša po večini same lepe izraze odgovarjajoče popolnoma slovenskemu duhu.

Delo ni bilo lahko, zato se tudi ne moremo spodtikati na mestoma malo neoglajenem jeziku.

Knjižica v celoti odgovarja namenu in jo toplo priporočamo.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!